

BIJLAGE 2

Quickscan natuurwetgeving inclusief leefgebiedanalyse en mitigatieplan steenuil

- Quickscan natuurwetgeving inclusief leefgebiedanalyse en mitigatieplan steenuil
- Brief: Beslissing Dienst Regelingen, Ministerie van Economische zaken, Landbouw en Innovatie
d.d. 27 februari 2012

**QUICKSCAN NATUURWETGEVING LOCATIE
SCHOOLSTRAAT GAMEREN
INCLUSIEF LEEFGEBIEDSANALYSE EN
MITIGATIEPLAN STEENUIL**

WAALWAARDWONEN BV

2 december 2011
075769261.0.2 - Definitief
B01055.000230.0120

Inhoud

1	Inleiding	3
2	Methodiek	6
3	Gebiedsbescherming	7
	3.1 Ecologische hoofdstructuur	7
	3.2 Natura 2000	8
4	Effectbeoordeling flora en fauna	9
	4.1 Vaatplanten	9
	4.2 Broedvogels	9
	4.3 Grondgebonden Zoogdieren	10
	4.4 Vleermuizen	10
	4.5 Amfibieën	11
	4.6 Vissen	11
	4.7 Dagvlinders, libellen en overige ongewervelden	12
5	Toetsing Flora- en faunawet	13
	5.1 Tabel 1 Flora- en faunawet	13
	5.2 Broedvogels	14
6	Conclusies en aanbevelingen 1	15
7	Leefgebiedsanalyse Steenuil	17
	7.1 Aanleiding en doel	17
	7.2 Achtergrond leefgebiedenbenadering	17
	7.3 Methode	18
	7.4 Resultaten	19
	7.5 Ruimtelijke analyse	21
	7.6 Conclusies leefgebiedsanalyse	24
8	Mitigatieplan Steenuil	25
	8.1 Inleiding	25
	8.2 Beschrijving mitigerende maatregelen	25
	8.3 Beoordeling toereikendheid maatregelen	27
	8.4 Beheer en onderhoud mitigerende maatregelen	28
	8.5 Borging maatregelen	29
	8.6 Conclusies II	30
9	Gebruikte bronnen	31
1	Wettelijk kader Flora- en faunawet	32

2	Wettelijk kader Natuurbeschermingswet 1998	37
---	---	-----------

HOOFDSTUK 1 Inleiding

Aanleiding

Waalwaardwonen B.V. heeft het voornemen om in het plangebied aan de Schoolstraat te Gameren (provincie Gelderland) een woonwijk te realiseren. Hiertoe dienen de huidige inrichting en bestemming gewijzigd te worden. In het kader van deze voorgenomen ruimtelijke ontwikkeling is het noodzakelijk om de plannen te toetsen aan natuurwetgeving en in het bijzonder aan de Flora- en faunawet. Zie bijlage 1 en 2 voor een toelichting op de relevante natuurwetgeving.

Leeswijzer

De quickscan inclusief toetsing aan de Flora- en faunawet is beschreven in de hoofdstukken 2 t/m 6 van dit rapport. In het kader van de Flora- en faunawet is met name het voorkomen van de Steenuil van belang. Voor deze soort zijn een leefgebiedsanalyse en een mitigatieplan opgenomen in resp. de hoofdstukken 7 en 8.

Gebiedsbeschrijving

De planlocatie Schoolstraat betreft een kleinschalig tuinbouwgebied aan de rand van het dorp Gameren. Het gebied bestaat uit weiland, een pioenrozenwekerij, enkele kassen, een laagstam fruitboomgaard, een tweetal oude open veldschuren en enkele rommellekken en kleine moestuinen. Door het gebied en langs de noord- en zuidgrens lopen enkele sterk bemeste ontwateringsloten met enige kwelverschijnselen.

Figuur 1

Luchtfoto Google Earth Pro van plangebied met globale witte begrenzing.

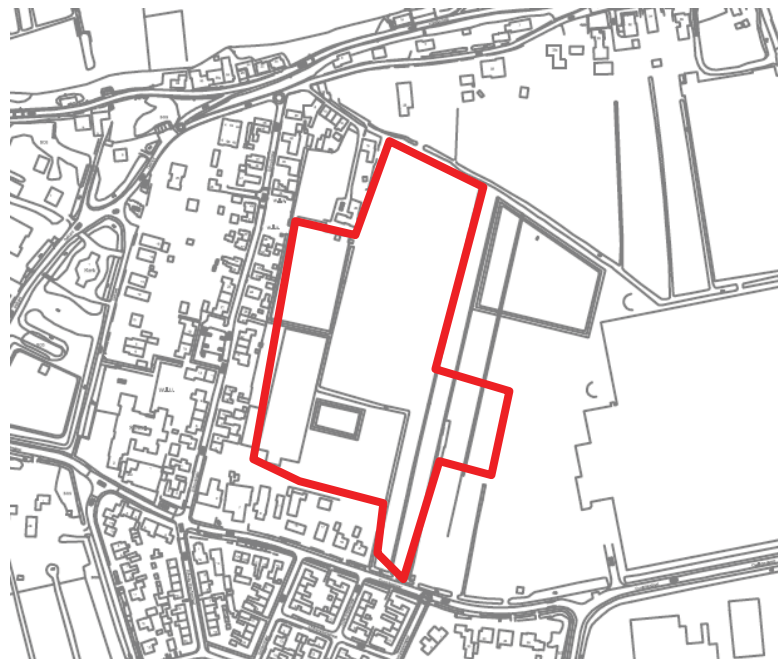

In het plangebied is een watergang aanwezig, die met de realisatie van het plan gedempt wordt. Er is geen overig oppervlaktewater aanwezig en er staan geen bomen (m.u.v. de fruitboomgaard) in het plangebied.

Ten oosten van het gebied ligt een weiland/grasland met aangrenzend een tuinderscomplex (kas, opslag en kantoorbebouwing en een groot wateropvangbekken). Ten noorden liggen enkele tuinen met hoogstam fruitboomgaarden en in de overige richtingen grenst het gebied aan de bebouwde kern van Gameren.

Figuur 2

GBKN kaart met globale rode begrenzing plangebied.

Planbeschrijving en voorgenomen ingreep

Waalwaardwonen heeft het voornemen om de gehele planlocatie te ontwikkelen als woonwijk met een kerk en parkeergelegenheid. De gehele inrichting zal verdwijnen en de sloten worden verlegd. In het gebied worden laanbomen aangeplant en er komt een wadi centraal in de wijk (zie figuur 3 inrichtingsschets).

Functievrij maken plangebied

De meest versturende ingreep met betrekking tot de Flora- en faunawet bestaat uit de sloop-, graaf- en dempwerkzaamheden. In deze fase wordt de huidige inrichting ongeschikt gemaakt voor eventueel in het gebied voorkomende en van het gebied gebruikmakende beschermde plant- en diersoorten.

Realisatiefase

De volgende fase bestaat uit het bouwrijp maken en het aanleggen van de infrastructurele voorzieningen. Gelijktijdig maar fasegewijs vindt de realisatie van bebouwing en het inrichten van de openbare ruimte plaats.

HOOFDSTUK 2 Methodiek

Ter voorbereiding op de veldinspectie is een bureaustudie uitgevoerd naar de beschikbare verspreidingsgegevens van de te verwachten beschermde flora en fauna.

De beoordeling van de plannen aan gebiedsbeschermende natuurwetgeving (EHS en N2000) is door middel van een bureaustudie uitgevoerd.

Om te bepalen of er negatieve effecten te verwachten zijn op beschermde soorten is op 18 februari 2011 een veldinspectie uitgevoerd, waarbij een ecooloog van ARCADIS de planlocatie heeft beoordeeld op het (mogelijk) voorkomen van beschermde flora en fauna, de zogenaamde habitatgeschiktheidsbeoordeling.

Tijdens deze habitatgeschiktheidsbeoordeling is onderzocht in hoeverre de planlocatie en de directe omgeving geschikt zijn als verblijfplaats voor beschermde soorten flora en fauna. Tevens is gelet op aanwezige (beschermde) soorten (zichtwaarnemingen en sporen). De planlocatie was toegankelijk en is in zijn geheel beoordeeld.

Steenuilonderzoek

Aanvullend is op 14 maart 2011 een veldinspectie uitgevoerd in de avonduren om de aanwezigheid van de Steenuil binnen en nabij het plangebied te onderzoeken. Dit bezoek is uitgevoerd met behulp van het afspelen van geluidsopnames van roepende Steenuilen. Deze geluidsopnames en onderzoekmethodiek wordt eveneens gehanteerd en onderschreven door de Steenuilenwerkgroep Nederland (STONE). Het Steenuilonderzoek betreft geen volledig soortkarterend onderzoek, maar dient enkel om de kans op aan- of afwezigheid van de Steenuil in en nabij het plangebied vast te kunnen stellen. Aanvullende ronden zijn gemaakt op 28 april en 30 mei (zie paragraaf 7.1).

De Steenuil is in het rivierengebied een soort waar veel aandacht aan wordt besteed door soortbeschermde instanties en waarbij bij meerdere woningbouwprojecten knelpunten optreden ten aanzien van verlies van leefgebied en de noodzaak om leefgebied te mitigeren en/of te compenseren.

Effecten op de wezenlijke kenmerken van de Ecologische hoofdstructuur bij Gameren zijn uitgesloten.

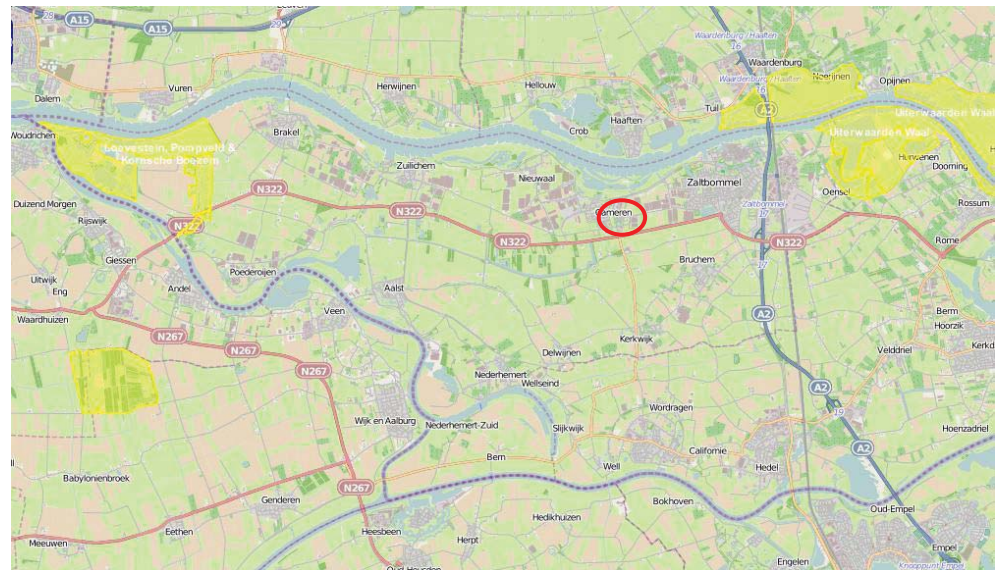
3.2

NATURA 2000

De locatie Schoolstraat in Gameren ligt op drie kilometer afstand van het Natura 2000-gebied 'Uiterwaarden Waal'.

Figuur 5

Planlocatie Schoolstraat in Gameren (rode cirkel) in relatie tot omliggende Natura 2000-gebieden (geel) (Bron: Min EL&I)

N2000 gebied 'Uiterwaarden Waal'

Het Natura 2000-gebied 'Uiterwaarden Waal' is een buitendijks gebied dat bestaat uit het winterbed van de Waal en alle omliggende uiterwaarden van Nijmegen tot Zaltbommel. Het dichtstbijzijnde gedeelte van het Natura 2000-gebied, genaamd de Rijswaard, is aangewezen in het kader van de Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn. De Rijswaard kan worden omschreven als een uiterwaard met oude meanders, oeverlanden, stroomruggen en plassen (ontstaan door zand- en kleiwinning).

Effectbeoordeling N2000

De aangewezen habitatrictlijnsoorten en habitattypen zijn gebonden aan het (buitendijkse) rivierengebied. Veranderingen als gevolg van de nieuwbouw zullen in het rivierengebied niet optreden. Negatieve effecten als gevolg van externe werking worden niet verwacht. De aanwezigheid van de bebouwing van Gameren, Zaltbommel, snelweg A2 en de afstand van de uiterwaarden ten opzichte van de locatie, dempen verstoring van geluid en licht. Verdroging en vermessing zijn niet relevant door aanwezigheid van de rivier tussen de locatie en de Rijswaard. Effecten op de instandhoudingdoelstellingen van Natura 2000-gebied 'Uiterwaarden Waal' zijn uitgesloten.

De voorgenomen woningbouwontwikkeling veroorzaakt geen negatieve effecten op de instandhoudingdoelstellingen van Natura 2000-gebied 'Uiterwaarden Waal'.

HOOFDSTUK

4

Effectbeoordeling flora en fauna

4.1

VAATPLANTEN

Binnen het plangebied is geen geschikt biotoop aanwezig voor beschermde vaatplanten. Tijdens de veldinspectie in februari 2011 zijn geen geschikte habitats of beschermde planten aangetroffen binnen en nabij het plangebied. Op basis van bestudeerde bronnen zijn in de omgeving van het plangebied geen beschermde planten te verwachten.

De voorgenomen ingreep heeft met een zekerheid grenzende waarschijnlijkheid geen negatief effect op een beschermde plantensoort.

4.2

BROEDVOGELS

Broedvogels met jaarrond beschermde nesten

Uit bestudeerde literatuurgegevens blijkt dat de omgeving van de locatie Schoolstraat optimaal geschikt is als broedlocatie voor de Steenuil. In het kilometerhok waarbinnen locatie Schoolstraat valt, wordt met zekerheid gebroed door Steenuilen met ruimte voor ongeveer 4-10 broedparen (Hustings & Vergeer, 2002).

Tijdens het eerste veldbezoek is vastgesteld dat de planlocatie geschikt is als leefgebied voor de Steenuil (categorie 1 jaarrond beschermd nest en leefgebied). Nestgelegenheid of belangrijk primair leefgebied van overige soorten met jaarrond beschermde nesten is niet te verwachten.

Steenuil

Tijdens het tweede veldbezoek is vastgesteld dat in en rondom Gameren meerdere Steenuilen actief zijn. In de kern van Gameren zijn meerdere individuen gehoord en waargenomen en vanuit de ten westen gelegen woonwijk vlogen meerdere dieren naar het plangebied en de tuinen met fruitbomen ten noorden van het plangebied. In het plangebied waren lange tijd enkele individuen actief territoriaal aan het reageren op de afgespeelde geluidsofname. Hiermee is voldoende aangetoond dat Gameren en omgeving (waaronder het plangebied) een belangrijke functie heeft voor de Steenuil met een populatieomvang die in de richting van het geschatte aantal broedpaartjes ligt zoals vastgesteld door Hustings & Vergeer, 2002.

Binnen het plangebied bevindt zich relatief weinig geschikte nestgelegenheid. De meest optimaal geschikte locatie betreft een tweetal open veldschuren aan de oostgrens van het plangebied en de schuren net ten zuiden van het plangebied behorende tot het erf van aangrenzende percelen. Het plangebied is daarmee naar verwachting vooral foerageergebied en leefgebied.

Het verlies van leefgebied en foerageergebied binnen het plangebied met mogelijke nestlocaties kan leiden tot verlies van het territorium van 1 of meerdere Steenuilpaartjes.

De voorgenomen ingreep heeft mogelijk een negatief effect op het actuele leefgebied van de Steenuil en uitvoering kan daardoor leiden tot overtreding van de Flora- en faunawet. Zie hiervoor de hoofdstukken 7 en 8.

Huismus

In de woonwijk ten westen en zuiden van het plangebied zijn territoriale huismussen aangetroffen. Het plangebied wordt door deze soort wel benut als geschikt foerageergebied, maar door de aanwezigheid van voldoende alternatief foerageergebied binnen de woonwijken en in aangrenzende tuinen en percelen leidt de voorgenomen ingreep met aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid niet tot negatief effect op de lokale populatie Huismus.

Overige soorten

Op basis van het habitat zijn diverse algemene vogelsoorten te verwachten van dorp en platteland. Een negatief effect op deze soorten dient voorkomen te worden door de ingreep buiten het broedseizoen uit te voeren. Hierbij is vooral het functievrij maken en het bouwrijp aanleggen van hoofdinfrastructuur en het verleggen van watergangen verstorend.

Een negatief effect op algemeen beschermde broedvogelsoorten dient voorkomen te worden door de ingreep buiten het broedseizoen uit te voeren (15 maart – 1 augustus).

4.3

GRONDGEBONDEN ZOOGDIEREN

De locatie Schoolstraat in Gameren vormt een kleinschalig landschap waarin diverse soorten muizen kunnen worden aangetroffen. Tijdens de veldbezoeken zijn Haas en Konijn waargenomen en zijn sporen gevonden van Vos, Mol en muizensoorten vastgesteld.

Op basis van het aanwezige habitat is het voorkomen van zwaar beschermde grondgebonden zoogdiersoorten uit te sluiten.

Een negatief effect op algemeen voorkomende grondgebonden zoogdieren is niet geheel te voorkomen. Een negatief effect op zwaar beschermde grondgebonden zoogdiersoorten is met aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid uit te sluiten.

4.4

VLEERMUIZEN

De te slopen bebouwing binnen het plangebied (oude open schuur en kassen) zijn ongeschikt als mogelijke verblijfplaats voor vleermuizen. Er zijn geen bomen aanwezig die geschikt kunnen zijn voor vleermuizen. Een negatief effect op vaste rust- en verblijfplaatsen van een vleermuisensoort is uit te sluiten.

De planlocatie zal wel gebruikt worden als marginaal foerageergebied. Het gebied is open en kaal en de kassen bieden weinig geschikt habitat. Vleermuizen zoals de Gewone dwergvleermuis en de Laatvlieger zullen voornamelijk langs de randen van de tuinen en de

aangrenzende bebouwing foerageren. Deze functie gaat niet verloren door de voorgenomen ingreep. Voor de Laativlieger is voldoende alternatief foerageergebied aanwezig in de omgeving van de planlocatie. De beperkte aantasting van open gebied zal naar verwachting niet leiden tot een negatief effect op een eventueel aanwezige lokale populatie van deze soort.

Belangrijke vliegrouteverbindingen zijn vanwege het ontbreken van lijnvormige elementen binnen het plangebied niet te verwachten. Vliegroutes zijn voornamelijk te verwachten richting het buitendijks gebied, via de ontsluitingswegen van Gameren en langs de rivierdijken. De ingreep heeft hier geen negatief effect op.

Een negatief effect op vleermuizen is met aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid niet te verwachten.

4.5

AMFIBIEËN

Uit de amfibieën-atlas blijkt dat op de locatie Schoolstraat enkel algemene amfibiesoorten zoals Bruine kikker, Gewone pad, Groene kikkercomplex en Kleine watersalamander te verwachten zijn (Bergmans & Zuiderwijk, 1986). Tevens zijn de periode 2006-2011 waarnemingen gedaan van de streng beschermde amfibiesoorten Rugstreeppad en Heikikker in het kilometerhok van de locatie Schoolstraat.

Binnen het plangebied is geen geschikt voortplantingswater of landhabitat aanwezig voor streng beschermde amfibieën soorten.

De voorgenomen ingreep heeft naar verwachting geen negatief effect op Heikikker of Rugstreeppad. Een negatief effect op de te verwachten algemeen voorkomende amfibieënsoorten valt niet geheel te voorkomen.

4.6

VISSEN

Op basis van de gegevens van RAVON kunnen in de omgeving van de locatie Schoolstraat Bittervoorn en Kleine modderkruiper worden verwacht (www.ravon.nl). Ten zuiden van locatie Schoolstraat zijn in de periode 2006-2011 waarnemingen ingevoerd van beide bovengenoemde soorten. Bittervoorns leggen hun eieren in zoetwatermossels. De sloten / greppels binnen het plangebied zijn niet watervoerend en daarmee niet geschikt voor deze soorten. De sloot ten noorden en zuidoosten van het plangebied is wel geschikt als leefgebied voor Kleine modderkruiper en Bittervoorn.

De bredere sloten grenzend aan het plangebied blijven bestaan. Een aantal (ondiepe) greppels/sloten worden gedempt of vergraven en gecompenseerd elders in het plan. Aangezien de aanwezige sloten niet geschikt zijn voor vissen, is er geen effect op deze soortgroep te verwachten.

In het project is wel voorzien in de aanleg van een aantal bredere sloten. Mogelijk wordt het projectgebied hiermee in de toekomst wel geschikt voor genoemde soorten.

4.7

DAGVLINDERS, LIBELLEN EN OVERIGE ONGEWERVELDEN

Op basis van de verspreidingsatlas van vlinders en libellen en het grondgebruik binnen de locatie Schoolstraat worden geen beschermde vlinders en libellen verwacht (Bos et al., 2006; Dijkstra et al., 2002). Tijdens het veldbezoek is geen geschikt habitat aangetroffen.

Een negatief effect op dagvlinders, libellen of overige ongewervelden is met een zekerheid grenzende waarschijnlijkheid uit te sluiten.

HOOFDSTUK 5 Toetsing Flora- en faunawet

Uit de effectbeoordeling in hoofdstuk 4 blijkt dat de voorgenomen ingreep op onderdelen een negatief effect kan hebben binnen de zwaar beschermde soortcategorie broedvogels met jaarrond beschermde nesten (Steenuil).

Binnen de algemeen beschermde categorie (Tabel 1 Ffw) is vastgesteld dat diverse algemene amfibieën en grondgebonden zoogdieren (naar verwachting) gebruik (zullen) maken van het plangebied.

5.1

TABEL 1 FLORA- EN FAUNAWET

In het kader van ingrepen in het kader van ruimtelijke ontwikkeling en inrichting is vrijstelling verleend voor overtreding van de Flora- en faunawet ten aanzien van algemeen beschermde soorten. Een ontheffingsprocedure behoeft niet doorlopen te worden voor de verstoring van de vastgestelde te verwachten tabel 1 soorten binnen het plangebied.

Gelet op de omvang van de ingreep is het noodzakelijk om maatregelen te treffen om verstoring te beperken. Deze maatregelen bestaan uit het gefaseerd uitvoeren van werkzaamheden zodat zoogdieren de mogelijkheid hebben om zelfstandig het gebied te verlaten. Deze werkzaamheden dienen vanuit het zuiden en westen in oostelijke richting uitgevoerd te worden. Eventueel binnen de ingreepzone aanwezige individuen (bijvoorbeeld amfibieën) dienen zo veel mogelijk buiten de invloedszone geplaatst te worden.

Aangezien de nu aanwezige sloten niet watervoerend en daarmee niet geschikt zijn voor vissen, worden er in principe geen effecten op deze soortgroep verwacht.

Indien de sloten ten tijde van de ingreep wel watervoerend blijken zijn, met meer dan 10 cm waterdiepte, dient wel rekening gehouden te worden met eventueel aanwezige vissoorten. Omdat binnen het plan ruim voldoende nieuwe sloten aangelegd worden kan in dat geval volstaan worden de volgende mitigerende maatregelen ter voorkoming van het doden van aanwezige individuen:

- De nieuwe sloten dienen eerst gegraven en aangesloten te worden alvorens de bestaande (indien watervoerend) te dempen.
- Het dempen dient in de richting van bestaand water of het nieuwe water plaats te vinden. Het te dempen water dient altijd in verbinding te staan met het oppervlaktewatersysteem.
- Indien een sluiten en dempen van een water niet te vermijden is dienen alle in het water aanwezige vissen gevangen en direct in te behouden water geplaatst te worden.
- Het controleren, vangen en verplaatsen van vissen dient door een daartoe ter zake deskundige ecooloog uitgevoerd te worden.

5.2

BROEDVOGELS

Algemeen

Ten aanzien van algemeen voorkomende (niet jaarrond beschermde) broedvogels dient verstoring en daarmee overtreding voorkomen te worden door buiten de periode 15 maart – 1 augustus te werken. Door buiten het broedseizoen het gebied voor algemene broedvogels ongeschikt te maken, wordt voorkomen dat zij hier gaan broeden. Het gaat daarbij met name werkzaamheden als vergraven, dempen, rooien, slopen schuurtjes etc. De sloop van kassen is wel mogelijk binnen het broedseizoen. Voorkomen dient echter te worden, dat een perceel in het broedseizoen braak ligt; juist dan kunnen zich weer beschermde soorten vestigen.

Steenuil

De voorgenomen ingreep heeft een negatief effect op de Steenuil. De noodzaak om een ontheffingsprocedure te doorlopen hangt af van de functionaliteit van het leefgebied voor de aanwezige Steenuilterritoria en van de mogelijkheden om leefgebied te mitigeren om zodoende te garanderen dat het leefgebied voor 100% gemitigeerd wordt en er tijdens en na de herinrichting voldoende geschikt leefgebied voorhanden blijft voor de lokale Steenuilterritoria.

Om vast te kunnen stellen wat de impact is van de ingreep op de lokale Steenuilpopulatie en om inzicht te krijgen in de mogelijkheden tot mitigatie van het leefgebied is een leefgebied- analyse noodzakelijk, inclusief een gedetailleerd beeld van de omvang van de lokale Steenuilterritoria. De situatie in Gameren is zeer ingewikkeld, omdat er binnen de bebouwde kern ook geschikt leefgebied is in binnentuinen en parktuinen rondom enkele historische gebouwen.

Op basis van het huidige plan lijkt er binnen de planbegrenzing geen afdoende ruimte te zijn om voldoende leefgebied te mitigeren. Naar verwachting dient daarom ook buiten de begrenzing van het plan ruimte gezocht te worden naar alternatief in te richten Steenuilleefgebied. De leefgebiedsanalyse en het mitigatieplan dienen daar helderheid over te verschaffen.

Leefgebiedsanalyse

De Steenuilleefgebiedsanalyse die binnen ARCADIS is ontwikkeld en door het bevoegd gezag onderschreven bij eerdere ontheffingsprocedures is in de uitzonderlijke situatie van Gameren (leefgebied verweven door de bebouwde kern) de beste vervolgstap om een oplossing te vinden voor de Steenuil en daarmee voor het project.

Met deze analyse kan worden vastgesteld waar, hoe en met welke inspanning (de laagst mogelijke en goedkoopste), leefgebiedmitigatie tot de gewenste 100% mitigatie kan leiden. Daarmee wordt voorkomen dat de Flora- en faunawet overtreden wordt en is een ontheffingsprocedure naar verwachting niet noodzakelijk.

HOOFDSTUK

6 Conclusies en aanbevelingen 1

In dit hoofdstuk zijn de conclusies van de quickscan met betrekking tot gebiedsbescherming (Natura 2000 en EHS) en soortbescherming (Flora- en faunawet) samengevat. Op grond hiervan worden aanbevelingen gedaan om negatieve effecten te voorkomen en te beperken en zijn de noodzakelijke vervolgstappen aangegeven.

Effectbeoordeling gebiedsbescherming

De conclusies uit hoofdstuk 3 t.a.v. EHS en Natura 2000 zijn als volgt:

- Effecten op de wezenlijke kenmerken van de Ecologische hoofdstructuur bij Gameren zijn uitgesloten.
- De voorgenomen woningbouwontwikkeling veroorzaakt geen negatieve effecten op de instandhoudingdoelstellingen van Natura 2000-gebied 'Uiterwaarden Waal'.

Effectbeoordeling Flora- en faunawet

De conclusies uit hoofdstuk 4 (effectbeoordeling) en 5 (toetsing aan de Flora- en faunawet) t.a.v. beschermde soorten zijn als volgt:

- Een negatief effect op een zwaar beschermde plantensoort, vleermuizen, amfibieën, reptielen, vissen en vlinders, libellen en overige ongewervelden, is met een zekerheid grenzende waarschijnlijkheid uitgesloten.
- De voorgenomen ingreep heeft naar verwachting een negatief effect op het actuele leefgebied van de Steenuil en uitvoering kan daardoor leiden tot overtreding van de Flora- en faunawet.
- Een negatief effect op algemeen voorkomende grondgebonden zoogdieren is niet geheel te voorkomen. Een negatief effect op zwaar beschermde grondgebonden zoogdiersoorten is met een zekerheid grenzende waarschijnlijkheid uit te sluiten.
- De voorgenomen ingreep heeft naar verwachting geen negatief effect op Heikikker of Rugstreeppad. Een negatief effect op de te verwachten algemeen voorkomende amfibieënsoorten valt niet geheel te voorkomen.

Maatregelen om negatieve effecten te voorkomen en te beperken

Het project heeft negatieve effecten op een aantal beschermde soorten. Binnen het project kunnen de volgende maatregelen worden genomen om deze effecten te voorkomen of te beperken:

- Eventueel binnen de ingreepzone aanwezige individuen binnen de soortgroepen algemeen voorkomende amfibieën en grondgebonden zoogdieren dienen bij vondst tot buiten de invloedszone geplaatst te worden.
- Ten aanzien van broedvogels dient verstoring en daarmee overtreding voorkomen te worden door buiten de periode 15 maart – 1 augustus te werken.
- Indien de bredere sloten aangrenzend aan het plangebied gedempt of vergraven worden dienen mitigerende maatregelen getroffen te worden om een negatief effect te voorkomen. Dit geldt eveneens voor sloten binnen het plangebied die ten tijde van de ingreep watervoerend zijn (meer dan 10 cm water).

Vervolgstappen

Ten aanzien van de Steenuil dient een nadere leefgebiedsanalyse uitgevoerd te worden. Dit onderzoek dient ertoe inzicht te verkrijgen in de omvang en functionaliteit van het Steenuilenleefgebied in en om Gameren. Hiermee kan de omvang van het negatieve effect van de voorgenomen planontwikkeling op de aanwezige populatie worden beoordeeld. De analyse dient er tevens voor om vast te kunnen stellen welke maatregelen mogelijk zijn om effectief en met de minste middelen (kosten en tijd) voldoende leefgebied mitigatie te kunnen ontwikkelen en zodoende de plannen zonder kans op een tijdelijk of permanent negatief effect uit te kunnen voeren.

Het is noodzakelijk om voor dit plan te streven naar 100% mitigatie leefgebied, omdat voor een overtreding van de Flora- en faunawet ten aanzien van broedvogels in het kader van woningbouw in de regel geen ontheffing verleend zal worden. Woningbouwprojecten voldoen doorgaans niet aan de benodigde ontheffingscriteria ten aanzien van broedvogels met jaarrond beschermde nesten.

HOOFDSTUK

7

Steenuil

Leefgebiedsanalyse

7.1

AANLEIDING EN DOEL

In het kader van de geplande woningbouw aan de oostzijde van Gameren is toetsing aan de Flora- en faunawet noodzakelijk. ARCADIS heeft in het voorjaar van 2011 onderzoek uitgevoerd naar de (mogelijke) aanwezigheid van beschermde planten en dieren. Tijdens dit onderzoek zijn 4 territoria van de Steenuil vastgesteld. Steenuilen zijn streng beschermd in het kader van artikel 11 van de Flora- en faunawet. Daarbij zijn niet alleen de nestlocaties jaarrond beschermd, maar ook het functionele leefgebied.

Naar aanleiding van de waarnemingen en de mogelijke gevolgen voor de plannen vanwege het strenge beschermingsregime in de Flora- en faunawet heeft ARCADIS op 28 april 2011 een terreinanalyse uitgevoerd om een beeld te krijgen van de omvang en kwaliteit van het huidige Steenuilleefgebied. Op 30 mei 2011 is het terrein nogmaals bezocht, met name de zuidelijke randzone. Hier is (wederom) een alarmerende Steenuil waargenomen.

In deze notitie wordt kort verslag gedaan van de onderzoeksresultaten. Daarnaast wordt op basis van de resultaten een advies gegeven hoe de aantasting van het leefgebied volledig gemitigeerd kan worden zonder dat daarvoor een ontheffingsprocedure moet worden doorlopen. Daarbij dient bedacht te worden dat voor een ontheffing een zware afweging zal moeten plaatsvinden (aantonen van maatschappelijk belang en gebrek aan alternatieven), die weinig kansrijk is gelet op andere praktijkvoorbeelden. Vandaar dat het belangrijk is om in de planvorming rekening te houden met mitigatiemaatregelen.

7.2

ACHTERGROND LEEFGEBIEDENBENADERING

ARCADIS (2009) heeft in het najaar van 2008 voor de gemeente Horst aan de Maas onderzoek uitgevoerd naar de habitatgeschiktheid van het plangebied 'De Afhang' voor Steenuilen. Hierbij is de methodiek 'leefgebiedenbenadering' ontwikkeld en toegepast. Op basis hiervan is door Dienst Regelingen - het bevoegd gezag voor de Flora- en faunawet - een ontheffing verleend. De methodiek is daarmee ook formeel geaccordeerd. De aanpak is generiek en daarmee ook geschikt voor andere projecten waaronder het woningbouwplan Gameren.

De 'leefgebiedenbenadering' heeft betrekking op de kwaliteit van het leefgebied en de kwaliteit van het broedbiotoop. Voor beide aspecten zijn de meest relevante criteria geselecteerd, gebaseerd op literatuur en expert-judgement. Vervolgens zijn voor vier categorieën van geschiktheid (scores: optimaal, suboptimaal, marginaal en ongeschikt) de specifieke landschappelijke criteria opgesteld die bepalend zijn of een leefgebied wel, niet of in een bepaalde mate geschikt is. De filosofie hierachter is enerzijds dat ongeschikt leefgebied niet gecompenseerd hoeft te worden en anderzijds dat deze gebieden juist in

aanmerking komen voor inrichtingsmaatregelen ter compensatie van verlies aan optimaal of suboptimaal leefgebied van de betreffende beschermde diersoort.

7.3

METHODE

Om tot een resultaat te komen zijn de belangrijkste eisen van de Steenuil ten aanzien van het leefgebied op een rij gezet, gebaseerd op literatuurstudie (o.a. STONE, 2001) en expert judgement. Daarbij worden vier geschiktheidscategorieën onderscheiden, namelijk optimaal, suboptimaal, marginaal en ongeschikt. In de tabellen 1 en 2 wordt het gehanteerde beoordelingskader voor het foerageergebied en het broedbiotoop weergegeven.

Tabel 1

Beoordelingskader
foerageergebied Steenuil
per deelgebied

Criteria kwaliteit foerageergebied	Optimaal	Suboptimaal	Marginaal	Ongeschikt
Voedselbron regenwormen	50-75% areaal kort gemaaide / beweide graslanden	25-50% areaal kort gemaaide / beweide graslanden	< 25 areaal met kort gemaaide / beweide graslanden	Kort gemaaide / beweide graslanden afwezig
Voedselbron insecten	Ruigten / houtstapels algemeen aanwezig	Ruigten / houtstapels frequent aanwezig	Ruigten / houtstapels beperkt aanwezig	Ruigten / houtstapels afwezig
Oriëntatie / schuilplaatsen	Houtsingels / hagen algemeen aanwezig	Houtsingels / hagen frequent aanwezig	Houtsingels / hagen beperkt aanwezig	Houtsingels / hagen afwezig
Zit- en uitkijkposten	Overal zit- en uitkijkposten	Hier en daar zit- en uitkijkposten	Weinig zit- en uitkijkposten	Geen zit- en uitkijkposten
Geen verstoring en versnippering door wegen	Alleen onverharde wegen	Omgeving met lokale wegen met extensief verkeer	Directe omgeving regionale weg	Directe omgeving autoweg / snelweg

Tabel 2

Beoordelingskader
broedbiotoop voor Steenuil

Criteria kwaliteit foerageergebied	Optimaal	Suboptimaal	Marginaal	Ongeschikt
Geschikte nestgelegenheid	Hoogstam-boomgaarden en oude schuurtjes algemeen aanwezig	Oude schuurtjes en/of nestkasten frequent aanwezig	Oude schuurtjes en/of nestkasten sporadisch aanwezig	Hoogstam-boomgaarden en oude schuurtjes afwezig
Voldoende rust	Hooguit beperkte menselijke activiteit vanuit agrarische bewoning	Idem, maar inclusief extensief wandelen / fietsen op wegen en paden	Stedelijk uitlooph gebied of nabijheid woonkern	Woonkern
Schuilplaatsen	Houtsingels / hagen algemeen aanwezig	Houtsingels / hagen frequent aanwezig	Houtsingels / hagen beperkt aanwezig	Houtsingels / hagen afwezig

Figuur 6

Onderscheiden
deelgebieden ten behoeve
van de ruimtelijke analyse

Met dit beoordelingskader heeft in het veld een beoordeling van het leefgebied van de Steenuil in en rondom het plangebied plaatsgevonden. Omdat er grote verschillen in landgebruik bestaan binnen de planlocatie is het gebied grofweg opgedeeld in kleinere vlakken met elk een eigen karakter (lintbebouwing met erfbeplanting, nieuwbouw, intensieve landbouw, kassen etc.). In het veld zijn 20 deelgebieden begrensd (figuur 6). De deelgebieden 7, 8, en 9 liggen geheel in het plangebied en de deelgebieden 11 en 12 gedeeltelijk. De overige 15 deelgebieden buiten de planlocatie. Deze zijn meegenomen in het onderzoek met het oog op het treffen van eventuele mitigatiemaatregelen.

7.4

RESULTATEN

Per deelgebied is aan alle criteria een score toegekend (optimaal, suboptimaal, marginaal of ongeschikt). Door deze te middelen krijgt elk deelgebied een eindoordeel met betrekking tot

geschiktheid voor Steenuil. De scoreresultaten per deelgebied staan in tabel 3 (foerageergebied) en 4 (broedbiotoop).

Tabel 3

Beoordeling
foerageergebied Steenuil
per deelgebied. Legenda:
Groen = optimaal
Geel = suboptimaal
Blauw = marginaal
Rood = ongeschikt

Locatie	Voedselbron regenwormen	Voedselbron insecten	Oriëntatie / schuilplaatsen	Zit- en uitkijkposten	Invloed wegen	Gemiddelde beoordeling
1	Geel	Geel	Rood	Geel	Geel	Geel
2	Geel	Geel	Geel	Geel	Geel	Geel
3	Geel	Rood	Blauw	Geel	Geel	Geel
4	Geel	Geel	Geel	Geel	Geel	Geel
5	Rood	Rood	Blauw	Geel	Geel	Rood
6	Geel	Geel	Geel	Geel	Geel	Geel
7	Geel	Blauw	Blauw	Geel	Geel	Geel
8	Rood	Rood	Rood	Rood	Geel	Rood
9	Blauw	Blauw	Rood	Blauw	Geel	Blauw
10	Rood	Blauw	Blauw	Geel	Geel	Blauw
11	Geel	Blauw	Rood	Blauw	Geel	Blauw
12	Geel	Rood	Geel	Blauw	Geel	Geel
13	Rood	Rood	Rood	Rood	Geel	Rood
14	Geel	Blauw	Geel	Blauw	Geel	Geel
15	Blauw	Rood	Rood	Rood	Geel	Rood
16	Rood	Rood	Rood	Rood	Geel	Rood
17	Rood	Rood	Rood	Geel	Geel	Rood
18	Geel	Rood	Geel	Geel	Geel	Geel
19	Rood	Blauw	Geel	Geel	Geel	Blauw
20	Geel	Geel	Geel	Geel	Geel	Geel

De deelgebieden 7, 8, 9, 11 en 12 die (deels) overlappen met het plangebied, herbergen suboptimaal, marginaal of ongeschikt foerageergebied, maar géén optimaal foerageergebied. Buiten het plangebied komt wel optimaal foerageergebied voor (tabel 3).

De deelgebieden 7, 8, 9, 11 en 12 die (deels) overlappen met het plangebied, herbergen uitsluitend ongeschikt broedbiotoop. Van de overige 15 deelgebieden zijn 8 ook ongeschikt als broedbiotoop. Alleen deelgebied 2 herbergt optimaal broedbiotoop (tabel 4).

Tabel 4

Beoordeling broedbiotoop
Steenuil per deelgebied.

Legenda:

Groen = optimaal

Geel = suboptimaal

Blauw = marginaal

Rood = ongeschikt

Locatie	Geschikte nestgelegenheid	Voldoende rust	Voldoende schuilplaatsen	Gemiddelde beoordeling
1	Rood	Geel	Rood	Rood
2	Geel	Geel	Geel	Geel
3	Rood	Geel	Blauw	Blauw
4	Geel	Blauw	Geel	Geel
5	Blauw	Rood	Blauw	Blauw
6	Geel	Geel	Geel	Rood
7	Rood	Geel	Blauw	Rood
8	Rood	Geel	Rood	Rood
9	Rood	Geel	Rood	Rood
10	Geel	Blauw	Blauw	Blauw
11	Rood	Geel	Rood	Rood
12	Rood	Geel	Geel	Rood
13	Rood	Geel	Rood	Rood
14	Rood	Geel	Geel	Rood
15	Rood	Blauw	Rood	Rood
16	Rood	Blauw	Rood	Rood
17	Rood	Rood	Rood	Rood
18	Rood	Geel	Geel	Blauw
19	Rood	Rood	Geel	Rood
20	Rood	Geel	Geel	Geel

7.5

RUIMTELIJKE ANALYSE

Op basis van tabellen 3 en 4 is een kleurinvulling gemaakt van de deelgebieden naar scoringsniveau. In de figuren 7 en 8 is af te lezen welke delen van de planlocatie optimaal, suboptimaal of marginaal geschikt leefgebied zijn voor de Steenuil. Het leefgebied is indicatief aangegeven met cirkels uitgaande van een doorsnede van 500 m. De cirkels zijn getrokken rond een ster, die de locatie markeert waar op basis van de waarnemingen het centrum van het territorium te verwachten is.

De sterren en cirkels geven dus niet exact de (centra van de) territoria weer. Voor een exactere weergave is meer onderzoek nodig, om rust- en verblijfplaatsen van individuele dieren per territorium in kaart te brengen. Dit kan door het vangen en zenderen van de dieren en het gedurende een jaar volgen, of door een vijfjarige monitoring welke gebruikt wordt voor steenuilkartheringen op gebiedsniveau. Voor deze leefgebiedsanalyse volstaat de hier gebruikte methode.

De oppervlakte foerageergebied dat per territorium en totaal verloren gaat, is opgenomen in tabel 5. Hiervoor is de overlap berekend tussen foerageergebied en plangebied binnen het theoretische leefgebied. Aangezien er gedeeltelijk overlap is tussen de territoria 1 en 2 en de territoria 2 en 4, is de totale oppervlakte iets lager dan de som van de oppervlaktes per territorium.

Tabel 5

Aantasting oppervlakte
foerageergebied (ha) per
territorium en in totaal

Kwaliteit	Territorium 1	Territorium 2	Territorium 4	Totaal
Optimaal	0	0	0	0
Suboptimaal	0,10	0,26	0,10	0,45
Marginaal	1,11	0	1,12	2,23
Totaal	1,21	0,26	1,22	2,68

Samenvattend gaat er als gevolg van het plan:

- geen broedgebied verloren;
- geen optimaal foerageergebied verloren;
- 0,45 ha suboptimaal en 2,23 ha marginaal foerageergebied verloren.

Figuur 7

Kwaliteit broedbiotoop

Steenuil. Legenda:

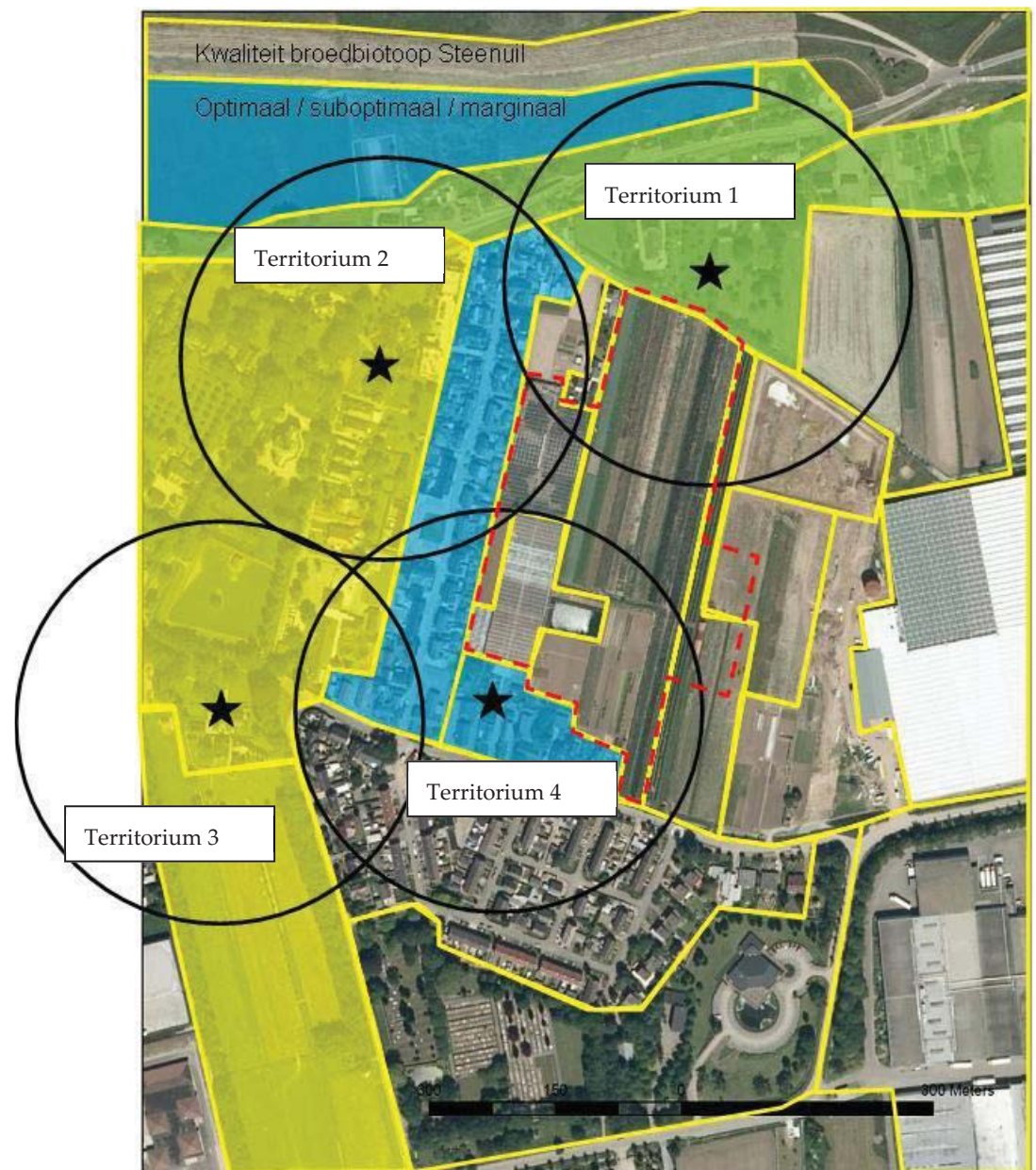
Groen = optimaal

Geel = suboptimaal

Blauw = marginaal

* = nestlocatie (indicatief)

O = theoretisch leefgebied

Figuur 8

Kwaliteit foerageergebied

Steenuil. Legenda:

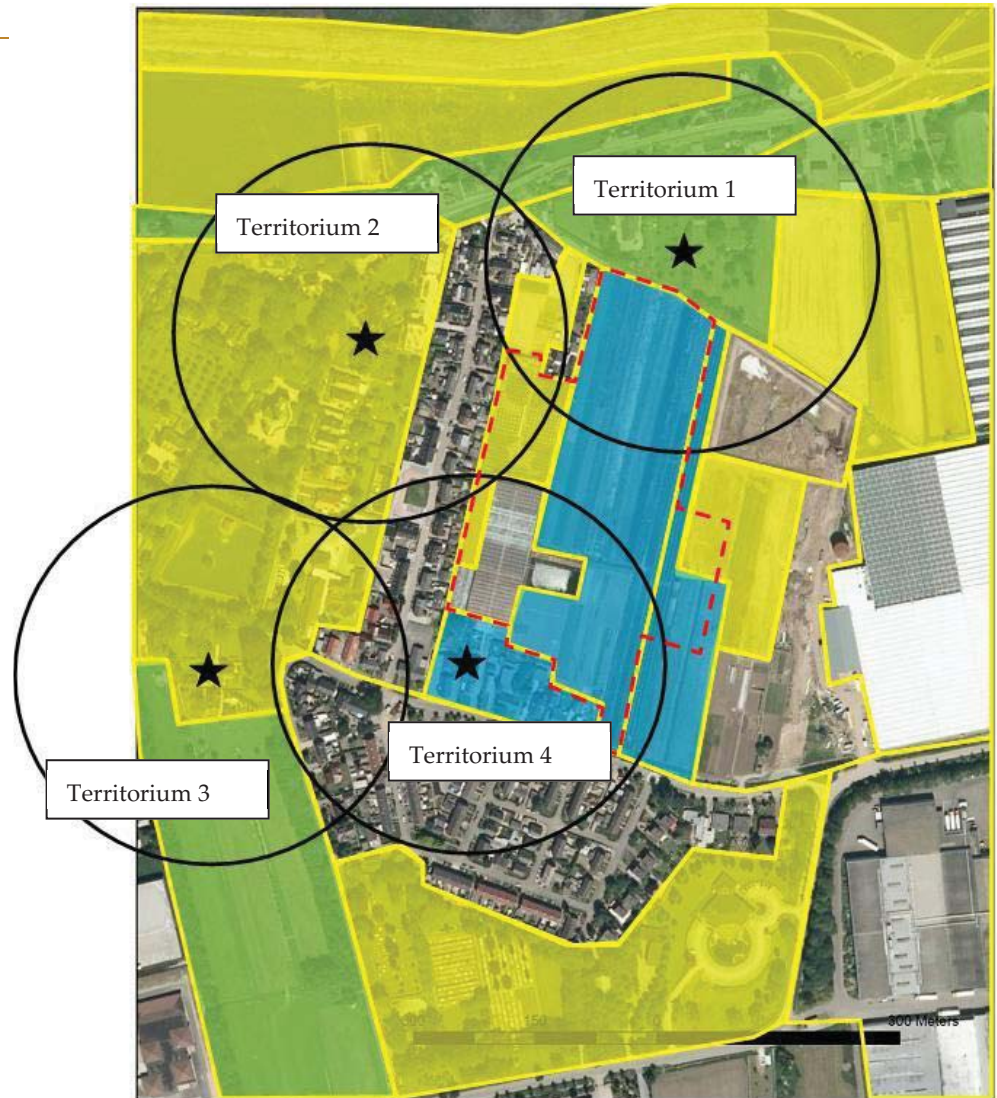
Groen = optimaal

Geel = suboptimaal

Blauw = marginaal

* = nestlocatie (indicatief)

O = theoretisch leefgebied

7.6

CONCLUSIES LEEFGEBIEDSANALYSE

De analyse maakt duidelijk dat het plangebied geen geschikt broedbiotoop bevat, maar wel suboptimaal tot marginaal geschikt foerageergebied van drie Steenuilterritoria. De analyse maakt ook duidelijk dat door het plan twee territoria (2 en 4) (verder) opgesloten raken binnen de dorpsbebouwing. Juist de randzone op de overgang van dorp naar het buitengebied is een zeer cruciaal onderdeel van het leefgebied van de Steenuil.

De conclusies per territorium zijn:

- Territorium 1; er gaat suboptimaal en marginaal foerageergebied verloren en de open ruimte ten zuiden van het territorium verdwijnt.
- Territorium 2; er gaat marginaal foerageergebied verloren. Ook de open verbinding met potentieel leefgebied ten oosten van het territorium gaat verloren. Dit territorium staat al onder druk door bebouwing en verandering van privépercelen langs de Schoolstraat. De enige uitwijkmogelijkheid richting het oosten wordt door het plan dichtgebouwd.
- Territorium 3; de plannen hebben geen effect op dit territorium.
- Territorium 4; er gaat suboptimaal en marginaal foerageergebied verloren. Dit territorium ligt nu al deels opgesloten tussen de bebouwing openbare wegen en de kassen en staat daarmee al onder druk. Het lijkt erop dat vooral de groene tuinen met opstallen en groentetuinen het optimale leefgebied vormen. De plannen sluiten dit territorium verder op.

Uit de Steenuilanalyse concluderen wij dat het leefgebied van 3 territoria dermate onder druk komt te staan door het woningbouwproject dat voor het plan in principe een Flora- en faunawet ontheffing aangevraagd dient te worden voor het verstoren van de Steenuil. In dat geval is mogelijk compensatie vereist om nieuw leefgebied te ontwikkelen buiten het plangebied.

Een alternatief is om binnen het huidige leefgebied van de Steenuil (inrichtings)maatregelen te treffen om het verlies aan functioneel leefgebied op te heffen. In hoofdstuk 8 is daartoe een mitigatieplan opgesteld, waarbij beoordeeld is of er binnen het stedenbouwkundig plan voldoende mogelijkheden zijn om 100% mitigatie van leefgebied te garanderen, zodat er geen noodzaak meer is om een ontheffingsprocedure te doorlopen. Uitgangspunt hierbij is dat optimaal foerageergebied wordt teruggebracht. Hiertoe vindt 80% mitigatie plaats van suboptimaal foerageergebied en 60% van marginaal foerageergebied. De te mitigeren oppervlakte is hiermee 1,80 ha (tabel 6).

Tabel 6

Berekening te mitigeren oppervlakte foerageergebied (ha)

Kwaliteit	Aantasting	% mitigatie	Mitigatie - oppervlakte
Suboptimaal	0,45	80%	0,36
Marginaal	2,23	60%	1,34
Totaal	2,68		1,80

HOOFDSTUK

8 Mitigatieplan Steenuil

8.1

INLEIDING

Om het woningbouwproject zonder planrisico's (vanuit de Flora- en faunawet) door te kunnen laten gaan is het noodzakelijk om een mitigatieplan op te stellen en de maatregelen vast te leggen als onderdeel van het projectplan.

In dit hoofdstuk geven wij de mogelijkheden weer om binnen en buiten de planbegrenzing maatregelen te treffen. Uitgangspunt hiervoor is het standaardmaatregelenpakket zoals gehanteerd in de 'Maatregelencatalogus ter verbetering van het leefgebied van de Steenuil' (Parmentier & Van Paassen, 2009). De voorgestelde maatregelen voor het plangebied hebben wij hieruit afgeleid en afgestemd op de actuele landschappelijke kenmerken en waarden zoals aanwezig in en rondom Gameren. De insteek hierbij is om groene spots en stroken te creëren die in combinatie met de woonkavels (tuinen) en de daken en schuren van de woonhuizen aansluiten op het actuele leefgebied van de Steenuil in Gameren.

8.2

BESCHRIJVING MITIGERENDE MAATREGELEN

Het uitgangspunt voor het mitigatieplan is dat 0,43 ha suboptimaal en 2,23 ha marginaal foerageergebied van de Steenuil dient te worden gemitigeerd. Dit kan door eenzelfde oppervlakte binnen het plangebied in te richten als suboptimaal en marginaal foerageergebied, dan wel een kleinere oppervlakte als optimaal foerageergebied. Zoals aangegeven in tabel 6 kan dit door mitigatie van 1,80 ha optimaal foerageergebied. Om te voorkomen dat er sprake is van een tijdelijke afname van de omvang van het foerageergebied door werkzaamheden, dienen de mitigerende maatregelen te worden genomen en te functioneren voordat het actuele foerageergebied verloren gaat. Aangezien geen broedgebied (cq. broedlocaties) verloren gaat, hoeft dit ook niet gemitigeerd te worden.

Vanuit de Steenuil bezien, verdient het aanbeveling het plangebied veel als mogelijk in te richten met functioneel groen. Dit betekent een optimale inrichting van de wadi's, waterlopen, de ruimte rondom kerk en pastorie, parkeerplaatsen en omgeving, waarbij zoveel mogelijk rekening wordt gehouden met de biotoopvoorkeuren van de Steenuil.

Vanuit de ontwerpogave is echter een aantal randvoorwaarden gesteld:

- De wadi is van belang voor de waterbergingsogave. Om de functionaliteit te waarborgen dient de wadi vrij van beplanting te blijven.
- Maatregelen die potentiële plaagdieren aantrekken (muizenruiters en hooimijten) zijn niet gewenst in de woonwijk.
- Fruitbomen op de parkeerplaatsen kunnen bij het vallen van (over)rijp fruit overlast en schade aan auto's veroorzaken.

In het definitieve ontwerp voor de inrichting van het plangebied, zijn de volgende maatregelen opgenomen voor optimaal foerageergebied voor de Steenuil:

- Aanleg wadi. De randen van de wadi's inrichten met wilgengriend (onder voorbehoud van goed functioneren wadi) of scheerhagen met een besdragende soort (bijv. Meidoorn).
- Strook ten oosten van vrijstaande woningen (noordoosthoek plangebied, parallel aan de watergang) inrichten met wilgenstruweel (kniehoge wilgen). Hierdoor is er sprake van minder uitgeefbare grond voor de vijf betreffende percelen.
- Middenberm Beemdstraat inrichten met bomenrij en geschikte beplanting.
- Aanplant laanbomen/wilgen langs de ontsluitingsweg aan de zuidzijde en aan de westzijde van de westelijke vrijstaande woningen langs de Beemdstraat.
- Aanplant van knotwilgen langs de watergang die ten oosten van het plangebied loopt; bomen van minimaal 1,8 - 2 meter hoog.
- Terrein rond kerk en pastorie optimaal inrichten met fruitbomen en hagen, waarbij hinder voor bezoekers wordt voorkomen. Mogelijke opties:
 - Knipheg: struiken op rij planten met tussenruimte van 25 cm, bij voorkeur streekeigen soorten; bij gebruik van meerdere soorten minimaal vijf exemplaren van dezelfde soort naast elkaar.
 - Haag: vrij uitgroeiende hagen van minimaal drie meter breed hebben voor natuur de meeste waarde. Ze bestaan uit twee of drie struiken per strekkende meter. Kies voor inheemse houtige plantensoorten die in de streek voorkomen.
 - Vlechtheg: gebruik hiervoor inheemse struiken als meidoorn, sleedoorn, hazelaar en braam.
 - Op de parkeerplaats zijn alleen de bomenrijen met ondergroei meegerekend in de mitigatieoppervlakte. De bomen dienen ook als uitkijkpost.
- Verplichting bij vrijstaande woningen om fruitbomen te plaatsen. De oppervlakte van de tuinen van de vrijstaande huizen langs de Beemdstraat wordt hierom voor 10% meegerekend in de mitigatieoppervlakte.
- T.b.v. het groen- beplantingsplan wordt vanuit de gemeente aangegeven dat de volgende boomsoorten (ivm steenuil) in het openbare gebied kunnen worden toegepast: acacia, zachte berk, es, esdoorn, Spaanse aak, Hollandse/steeliep, linde (zonder luis). Onder voorwaarde dat de bomen geschikt zijn voor de (klei)grond. Bij toepassing van diverse bomen dient rekening gehouden te worden met de snoeiperiode (gelijktijdig).

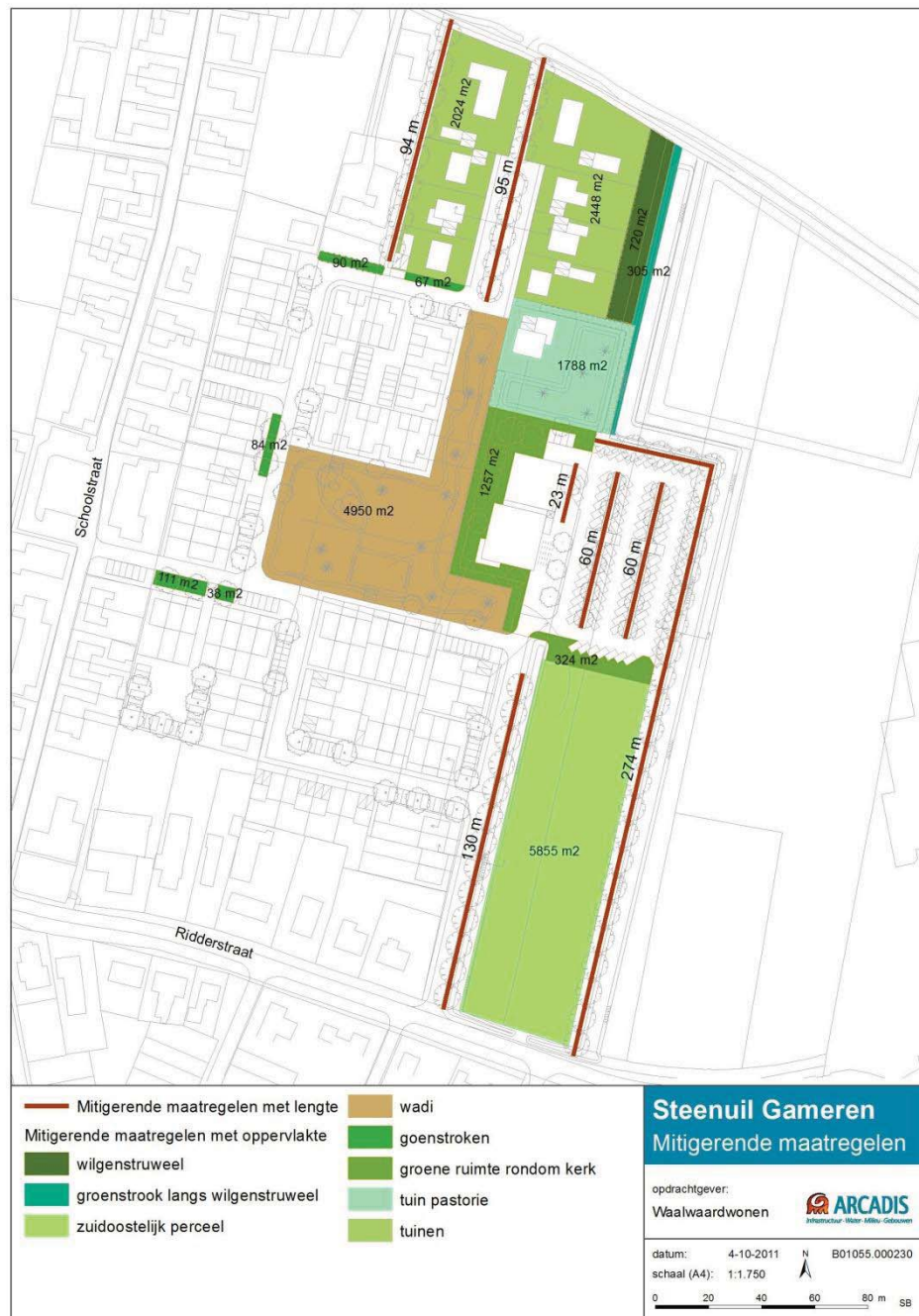
Om tot voldoende oppervlak foerageergebied te komen, is het van belang waar mogelijk aangrenzend aan het plangebied, die niet bebouwd worden, te optimaliseren als foerageergebied voor de Steenuil. Hiervoor bestaat aansluitend aan het plangebied alleen de volgende mogelijkheid:

- Optimaliseren zuidoostelijk perceel door gedeeltelijke inrichting als foerageergebied als graslandperceel / paardenwei. Bij voorkeur worden hierin ook 2 rijen hoogstamfruitbomen geplant.

De beschreven maatregelen zijn weergegeven in figuur 9.

Figuur 9

Mitigerende maatregelen
voor de Steenuil

8.3

BEOORDELING TOEREIKENDHEID MAATREGELEN

De in paragraaf 8.2 aangegeven maatregelen vormen het maximaal mogelijke binnen het plangebied. In deze paragraaf wordt beoordeeld in hoeverre hiermee de gewenste 100% mitigatie wordt bereikt, dat wil zeggen mitigatie van 1,80 ha optimaal foerageergebied van de Steenuil.

In tabel 7 is de oppervlakte van de mitigerende maatregelen opgenomen. Daarbij is er voor lijnvormige elementen van uit gegaan, dat deze tenminste 3 meter breed zijn. De totale

oppervlakte van de mitigerende maatregelen bedraagt 1,80 ha. Dit is voldoende om 100% mitigatie te kunnen garanderen.

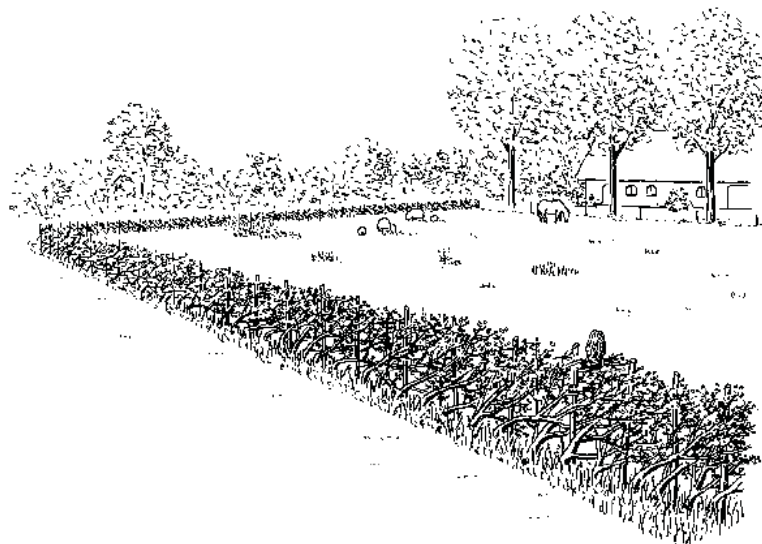
Tabel 7

Oppervlakte mitigerende maatregelen.

Bij lijnvormige elementen is er van uitgegaan, dat de breedte tenminste 3 m bedraagt.

Opgenomen maatregelen in planontwerp	Lengte (m)	Breedte (m)	Oppervlakte (ha)
Bomenrij zuid	130	3	0,04
Bomenrij Beemdstraat	95	7	0,07
Bomenrij noordwest	94	3	0,03
Wadi	-	-	0,50
Strook ten oosten van vrijstaande woningen inrichten als wilgenstruweel	-	-	0,10
Aanplant knotwilgen langs oostelijke watergang	274	3	0,08
Bomenrijen parkeerplaats kerk	2x60 + 1x23	1	0,03
Groene inrichting kerkterrein	-	-	0,13
Groene inrichting strook ten zuiden van parkeerplaats	-	-	0,03
Groene inrichting tuin pastorie	-	-	0,18
Groene inrichting enkele parkeerstroken in de wijk	-	-	0,04
Tuinen vrijstaande woningen Beemdstraat (33% opp.)			0,15
Optimaliseren percelen buiten plangebied	Lengte (m)		Oppervlakte (ha)
Optimaliseren zuidoostelijk perceel (75%)	-	-	0,44
Totaal			1,80

Vlechtheg

8.4

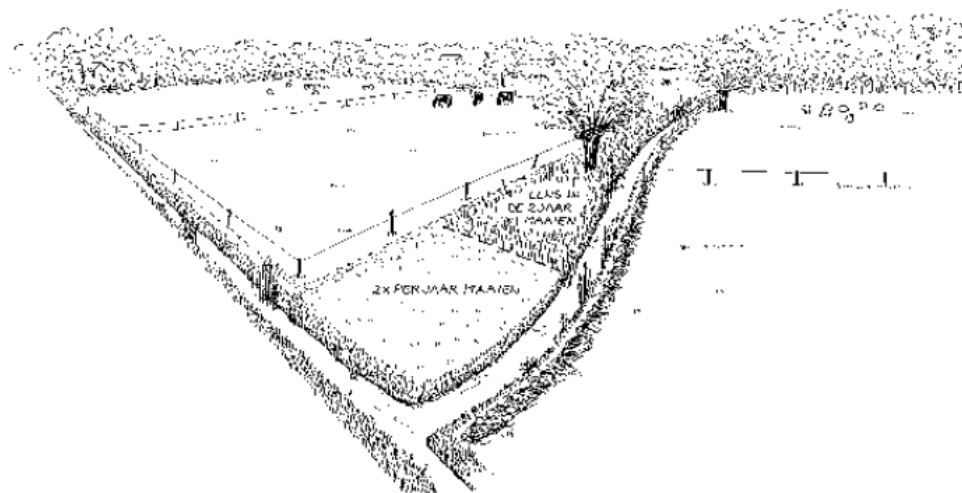
BEHEER EN ONDERHOUD MITIGERENDE MAATREGELEN

Per inrichtingsmaatregel worden de volgende beheer- en onderhoudsmaatregelen uitgevoerd:

- Bomenlanen: regulier beheer (jaarlijks snoeien i.v.m. veiligheid). Grasstrook eronder niet intensief maaien (2-3x/jaar).
- Kniphagen: afhankelijk van de groeisnelheid 2-5x per jaar snoeien. Bij sterk verminderde vitaliteit tot enkele – tientallen – cm's boven de grond afzetten. Voor een dichtere heg niet loodrecht naar beneden snoeien, maar de onderzijde iets wijd uit laten lopen.

- Hagen: een vrij uitgroeiende haag mag breed en hoog worden. Eens in de 5-6 jaar snoeien, bij voorkeur gefaseerd, tussen eind september en 1 maart.
- Paardenweide: de voorkeur gaat uit naar standweiden met pony's of paarden. Ook beweiding met schapen of geiten al dan niet in combinatie met jongvee is interessant voor Steenuilen. Voorwaarde is dat de beweiding extensief is. Een hoge veedichtheid is nadelig voor het voorkomen van allerlei prooidieren. Met name Veldmuizen, het stapelvoedsel van de Steenuil, verdwijnen dan uit het grasland. Bemest de weide niet of beperkt, bijvoorbeeld alleen om de vijf jaar, bij voorkeur met ruige of gecomposteerde mest, want de voedingsstoffen in deze mest komen langzaam vrij. Gebruik geen ontwormingsmiddelen,
- Extensief graslandperceel: bemest niet of zo min mogelijk. Stop de bemesting of beperk het tot hooguit één gift per jaar met organische of gecomposteerde mest. Maai zo vaak als nodig. Om een kruidenarm perceel te verschrallen meerdere keren per jaar maaien, zodra de vegetatie lang genoeg is. Als de grond armer wordt en de vegetatie minder snel groeit, de maai frequentie terugbrengen tot twee maal per jaar. Maai dan in juni of juli en in september of oktober. Is de vegetatie schraal, dan kan worden volstaan met maaien in augustus als de meeste bloemen zijn uitgebloeid en zaad hebben gezet. Het verdient de voorkeur om grasland in trappen te maaien, zodat er variatie in graslengte ontstaat. Laat bij de eerste maaisnede de randen staan. Daar zullen prooidieren gaan schuilen en muizen zullen hier voedsel zoeken en zich voortplanten. Het vee kan de vegetatie tijdens nabeweiding afvreten. Gebruik geen onkruidbestrijdingsmiddelen.

Paardenwei en extensief grasland. De rasterpaaltjes dienen als uitzichtpunt voor de Steenuil

8.5

BORGING MAATREGELEN

Voor een goede borging van de maatregelen dienen:

- De inrichtingsmaatregelen te worden opgenomen in het planontwerp;
- De inrichtingsmaatregelen te worden uitgevoerd voordat het huidige foerageergebied verdwijnt door bouwrijp maken van de grond;
- De toekomstige bewoners goed geïnformeerd te worden over de Steenuil en het mitigatieplan;
- Onderhoud en beheer consequent te worden uitgevoerd.

Het is wenselijk om tenminste eenmalig (na bijvoorbeeld 2 jaar) de effectiviteit van de maatregelen te monitoren, door het functioneren van de mitigerende maatregelen na te gaan en het voorkomen van de Steenuil in het plangebied opnieuw te onderzoeken.

Om de bewoners betrokken te houden bij het wel en wee van de Steenuil in hun leefgebied, is een goede communicatie gewenst. Bij voorkeur dienen zij ook betrokken te worden bij beheer en onderhoud. Misschien kan de Steenuil als 'buurtlogo' worden gehanteerd of kan een openbare voorziening naar de soort genoemd worden.

8.6

CONCLUSIES II

Het mitigatieplan voor de Steenuil biedt 1,80 ha optimaal foerageergebied voor de Steenuil. Dit is exact voldoende om het verlies aan marginaal en suboptimaal foerageergebied (2,68 ha) voor 100% te kunnen mitigeren. Op basis van de gemaakte aannames is hiervoor mitigatie met 1,80 ha optimaal foerageergebied vereist.

Dit betekent dat er op basis van de beschreven mitigatie uiteindelijk geen negatief effect optreedt op het foerageergebied van de steenuil in het plangebied. Hiermee is het niet noodzakelijk een ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet aan te vragen. Het kan eventueel gewenst zijn een ontheffing aan te vragen, op grond waarvan het Ministerie van EL&I door een zogenaamde "positieve afwijzing" het mitigatieplan kan toetsen en accorderen.

HOOFDSTUK

9

Gebruikte bronnen

Literatuur

- ARCADIS, 2009. Horst aan de Maas. Natuurtoets flora en fauna plangebied de Afhang. B01055/ZC9/015/700010.
- Bergmans & Zuiderwijk, 1986. Atlas van de Nederlandse Amfibieën en Reptielen en hun bedreiging. KNNV Uitgeverij, Leiden.
- Bos, F., M. Bosveld, D. Groenendijk, C. van Swaay, I. Wynhof, De Vlinderstichting, 2006. De dagvlinders van Nederland, verspreiding en bescherming – Nederlandse fauna 7. Leiden Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey – Nederland.
- De Nie, W, 1996. Atlas van de Nederlandse zoetwatervissen. Doetinchem.
- Dijkstra, Kalkman, Ketelaar & Van der Weide, De Nederlandse vereniging voor Libellenstudie, 2002. De libellen van Nederland, verspreiding en bescherming – Nederlandse fauna 4. Leiden Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey – Nederland.
- Hustings, F. & J.W. Vergeer, 2002. Atlas van de Nederlandse broedvogels 1998-2000. Nederlandse Fauna 5. SOVON Vogelonderzoek Nederland. KNNV Uitgeverij, Leiden.
- Limpens, H., K. Mostert & W. Bongers (red.), 1997. Atlas van de Nederlandse vleermuizen. KNNV, Utrecht.
- Parmentier, F. & A. van Paassen, 2009. Steenuil onder de pannen. Maatregelencatalogus ter verbetering van het leefgebied van de Steenuil. Landschapsbeheer Nederland.
- STONE, 2001. De Steenuil in Nederland. Handleiding voor onderzoek en bescherming.

Websites

- www.steenuil.com
- www.ravon.nl; verspreidingsgegevens van vissen in Nederland
- www.telmee.nl; waarnemingen periode 2006-2011
- www.waarneming.nl; waarnemingen periode 2006-2011

BIJLAGE 1

Wettelijk kader Flora- en faunawet

Flora- en faunawet

De Flora- en faunawet (2002) regelt de bescherming van in het wild voorkomende planten en dieren. In de Flora- en faunawet zijn de soortbeschermingsbepalingen uit de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn geïmplementeerd. In de wet is onder meer bepaald dat beschermde dieren niet gedood, gevangen of verontrust mogen worden en beschermde planten niet geplukt, uitgestoken of verzameld (algemene verbodsbepalingen, artikelen 8 t/m 12). Bovendien dient iedereen voldoende zorg in acht te nemen voor alle in het wild levende planten en dieren (algemene zorgplicht, artikel 2). Daarnaast is het niet toegestaan om de directe leefomgeving van soorten, waaronder nesten en holen, te beschadigen, te vernielen of te verstoren.

De Flora- en faunawet heeft belangrijke consequenties voor ruimtelijke plannen. De interpretatie van de wet is in 2009 aangescherpt. Deze aanscherping is in onderstaande uitleg opgenomen.

Algemene zorgplicht

In het kader van de Flora- en faunawetgeving geldt dat alle dieren en planten een zekere mate van bescherming genieten, omdat hun bestaan op zichzelf waardevol is, zonder te kijken welk nut de dieren en planten voor de mens kunnen hebben. Dit wordt de intrinsieke waarde genoemd. Vanuit deze intrinsieke waarde is de algemene zorgplicht als vorm van "basisbescherming" opgenomen (artikel 2). Hierin staat dat iedereen voldoende zorg in acht dient te nemen voor de in het wild levende dieren en planten en hun leefomgeving. Ook mag men het welzijn van dieren niet onnodig aantasten en dieren onnodig laten lijden. De algemene zorgplicht geldt voor alle in het wild levende dier- en plantensoorten, ook voor de soorten die niet als beschermde soort aangewezen zijn onder de Flora- en faunawet. Het is een aanvulling op de algemene verbodsbepalingen die uitsluitend betrekking hebben op beschermde soorten. Het artikel biedt de mogelijkheid om op te treden tegen ongewenste handelingen jegens beschermde dieren en planten, welke niet nadrukkelijk in één van de verbodsbepalingen zijn genoemd. Activiteiten kunnen zo nodig door de Algemene Inspectiedienst (AID) worden stilgelegd.

Verbodsbepalingen

De algemene verbodsbepalingen zijn handelingen die het voortbestaan van planten en diersoorten mogelijk in gevaar brengen. Deze verbodsbepalingen vormen een belangrijk onderdeel van de Flora- en faunawet. Deze verboden zorgen ervoor dat in het wild levende soorten zoveel mogelijk met rust worden gelaten. De belangrijkste, voor ruimtelijke plannen relevante wettelijke bepalingen staan hieronder genoemd.

ALGEMENE VERBODSBEPALINGEN FLORA- EN FAUNAWET (ARTIKELEN 8 T/M 12)

Artikel 8. Het is verboden planten, behorende tot een beschermde inheemse plantensoort, te plukken, te verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen.

Artikel 9. Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen.

Artikel 10. Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, opzettelijk te verontrusten.

Artikel 11. Het is verboden nesten, hopen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.

Artikel 12. Het is verboden eieren van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernielen.

Artikel 13. Het is verboden planten of producten van planten, of dieren dan wel eieren, nesten of producten van (beschermde) dieren te koop te vragen, te kopen of te verwerven, ten verkoop voorhanden of in voorraad te hebben, te verkopen of ten verkoop aan te bieden, te vervoeren, ten vervoer aan te bieden, af te leveren, te gebruiken voor commercieel gewin, te huren of te verhuren, te ruilen of in ruil aan te bieden, uit te wisselen of tentoon te stellen voor handelsdoeleinden, binnen of buiten het grondgebied van Nederland te brengen of onder zich te hebben.

Vrijstelling en ontheffing

Bij ruimtelijke plannen, met mogelijke gevolgen voor beschermde planten en dieren, is het verplicht om vooraf te toetsen of deze kunnen leiden tot overtreding van algemene verbodsbepalingen. Wanneer dat het geval dreigt te zijn, moet onderzocht worden of maatregelen genomen kunnen worden om dit te voorkomen of om de gevolgen voor beschermde soorten te verminderen. Onder bepaalde voorwaarden geldt een vrijstelling, wordt door het ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie goedkeuring gegeven aan de mitigerende maatregelen, of is het mogelijk van de minister ontheffing van de algemene verbodsbepalingen te krijgen voor activiteiten op het gebied van ruimtelijke ontwikkeling en inrichting.

Ten aanzien van de criteria die voor vrijstellingen en ontheffingen gelden, kunnen verschillende groepen soorten worden onderscheiden. Deze groepen worden benoemd in het "Besluit van 28 november 2000 houdende regels voor het bezit en vervoer van en de handel in beschermde dier- en plantensoorten", kortweg genoemd "Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten". Dit besluit heeft de status van een AMvB. Onderstaande heeft betrekking op vrijstellingen en ontheffingen voor ruimtelijke ontwikkeling en inrichting. Voor andere activiteiten gelden andere regels.

Tabel 6

Beschermingscategorieën
AMvB artikel 75 Flora- en
faunawet

Categorie		Ontheffing of vrijstelling bij ruimtelijke ontwikkelingen
Tabel 1	Algemene soorten	Algemene vrijstelling van de verboden 8 tot en met 12, wel zorgplicht, m.u.v. artikel 10
Tabel 2	Overige soorten	Vrijstelling mogelijk, mits gebruik wordt gemaakt van een door de minister goedgekeurde gedragscode; anders ontheffing noodzakelijk (toetsing aan gunstige staat van instandhouding en zorgvuldig handelen). Eventueel mitigatie- en compensatieplicht. Ook kan door het ministerie een beschikking worden afgegeven waarin goedkeuring wordt gegeven voor maatregelen ter voorkoming van het overtreden van verbodsbepalingen. Deze goedkeuring heeft de vorm van een afwijzing van de ontheffingsaanvraag, m.u.v. artikel 10

Tabel 3	Soorten van bijlage 1 van de AMvB	<p>Voor volgens art 75 lid 6 bij AMvB aangewezen soorten geldt een zwaar beschermingsregime. Voor deze soorten geldt, ook wanneer wordt gewerkt volgens een goedgekeurde gedragscode, geen vrijstelling voor ruimtelijke ontwikkeling en inrichting. Ontheffing voor het overtreden van verbodsbepalingen kan alleen verleend worden wanneer:</p> <ul style="list-style-type: none"> - er geen andere bevredigende oplossing bestaat; - er sprake is van een bij AMvB bepaald belang. Voor deze groep is per AMvB bepaald dat een ontheffing verleend kan worden (met inachtneming van het voorgaande) bij: <ul style="list-style-type: none"> dwingende reden van groot openbaar belang; ruimtelijke ontwikkeling en inrichting (zolang er geen sprake is van benutting of gewin) van de beschermde soort; - enkele andere redenen die geen verband houden met ruimtelijke ontwikkeling, zoals volksgezondheid, openbare veiligheid, voorkomen van ernstige schade; - er geen afbreuk wordt gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de soort; - er zorgvuldig wordt gehandeld. <p>Ook kan door het ministerie een beschikking worden afgegeven waarin goedkeuring wordt gegeven voor maatregelen ter voorkoming van het overtreden van verbodsbepalingen. Deze goedkeuring heeft de vorm van een afwijzing van de ontheffingsaanvraag.</p>
Tabel 3	Soorten op Bijlage IV Europese Habitatrichtlijn	<p>Voor volgens art 75 lid 6 aangewezen soorten die voorkomen op bijlage IV van de Habitatrichtlijn geldt een zwaar beschermingsregime. Voor deze soorten geldt, ook wanneer wordt gewerkt volgens een goedgekeurde gedragscode, geen vrijstelling voor ruimtelijke ontwikkeling en inrichting. Ontheffing voor het overtreden van verbodsbepalingen kan alleen verleend worden wanneer:</p> <ul style="list-style-type: none"> - er geen andere bevredigende oplossing bestaat; - er sprake is van een bij AMvB bepaald belang. Voor deze groep is bij AMvB bepaald dat een ontheffing verleend kan worden (met inachtneming van het voorgaande) bij: <ul style="list-style-type: none"> dwingende reden van groot openbaar belang <p>Nb: voor deze groep kan geen ontheffing worden verleend op basis van het belang "ruimtelijke ontwikkeling en inrichting". Volgens de AMvB kan dit wel, echter gedane uitspraken van de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State (ABRvS) laten zien dat de AMvB op dit punt een onjuiste implementatie van de Europese Habitatrichtlijn is.</p> <ul style="list-style-type: none"> - enkele andere redenen die geen verband houden met ruimtelijke ontwikkeling, zoals volksgezondheid, openbare veiligheid, voorkomen van ernstige schade; - er geen afbreuk wordt gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de soort; - er zorgvuldig wordt gehandeld. <p>Ook kan door het ministerie een beschikking worden afgegeven waarin goedkeuring wordt gegeven voor maatregelen ter voorkoming van het overtreden van verbodsbepalingen.</p>

Ook kan door het ministerie een beschikking worden afgegeven waarin goedkeuring wordt gegeven voor maatregelen ter voorkoming van het overtreden van verbodsbepalingen.

Tabel 6 geeft aan dat voor verschillende soorten een vrijstelling geldt, wanneer werkzaamheden uitgevoerd worden volgens een door het ministerie goedgekeurde

gedragscode. De Unie van Waterschappen heeft een goedgekeurde gedragscode (Unie van Waterschappen, 2005). Het Waterschap Rivierenland heeft ook een beverprotocol geschreven, ingevolge deze gedragscode (Bronsveld et al., 2010). De gedragscode van de Unie van Waterschappen is niet van toepassing op dijkversterkingen (Unie van Waterschappen, 2005). Toepassing van deze gedragscode leidt niet tot een vrijstelling van de verbodsbepalingen voor soorten van Tabel 2. Wel is de gedragscode van toepassing op andere activiteiten als het dempen van sloten. Voor dergelijke activiteiten is in dat geval geen ontheffing vereist bij de aanwezigheid van Tabel 2-soorten.

Vogels

Vanwege de bepalingen in de Europese Vogelrichtlijn, die overgenomen zijn in de Flora- en faunawet, geldt voor vogels een afwijkend beschermingsregime. Uit recente uitspraken van de ABRvS blijkt dat de manier waarop in Nederland tot voor kort werd omgegaan met ontheffingen voor vogels in strijd is met de Europese Vogelrichtlijn. De Vogelrichtlijn staat een ontheffing alleen toe wanneer:

- geen andere bevredigende oplossing is;
- tevens sprake is van één van de volgende belangen
 - bescherming van flora en fauna;
 - veiligheid van luchtverkeer;
 - volksgezondheid en openbare veiligheid.

Dit betekent dat het ministerie van EL&I voor het verstoren van broedende vogels, hun eieren of jongen slechts in uitzonderlijke gevallen ontheffing verleend voor een ruimtelijke ingreep, namelijk als voldaan is aan het bovenstaande. In de praktijk betekent dit dat voor vogels gestreefd moet worden naar het voorkomen van het overtreden van verbodsbepalingen. In veel gevallen kan overtreding van verbodsbepalingen worden voorkomen door (verstorende) werkzaamheden buiten het broedseizoen (de perioden dat het nest in gebruik is voor het broeden of grootbrengen van jongen) aan te laten vangen.

Binnen de groep van vogels zijn soorten aangewezen waarvan het nest wordt aangemerkt als een zogenaamde “vaste rust- of verblijfplaats”. Dergelijke verblijfplaatsen zijn jaarrond beschermd onder artikel 11 van de algemene verbodsbepalingen en vormen de meest streng beschermde groep. Vaste rust- en verblijfplaatsen van vogels zijn aangewezen in de “aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten” (Ministerie van LNV, 2009) en bestaan uit de categorieën van vogelsoorten opgenomen in Tabel 7.

Tabel 7

Beschermingscategorieën jaarrond beschermde nesten.

Vogels	
Categorie	Type verblijfplaatsen
Categorie 1	Vaste rust- en verblijfplaatsen; nesten die, behalve gedurende het broedseizoen als nest, buiten het broedseizoen in gebruik zijn als vaste rust- en verblijfplaats.
Categorie 2	Nesten van koloniebroeders; nesten van koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn, of afhankelijk van bebouwing of biotoop
Categorie 3	Honkvaste broedvogels en vogels afhankelijk van bebouwing; nesten van vogels, zijnde geen koloniebroeders, die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn, of afhankelijk van bebouwing of biotoop
Categorie 4	Vogels die zelf niet in staat zijn een nest te bouwen; vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen

Categorie 5	Niet jaarrond beschermd, inventarisatie gewenst; nesten van vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen.
-------------	--

Of voor het (buiten het broedseizoen) wegnemen van jaarrond beschermde vaste rust- en verblijfplaatsen een ontheffing noodzakelijk is, dient te worden vastgesteld met behulp van een zogenaamde omgevingscheck. Daarnaast is de noodzaak tot een ontheffing mede afhankelijk van de mogelijkheid tot het mitigeren (inclusief het aanbieden van vervangende nestgelegenheden) van negatieve effecten.

Toetsingsplicht

Wanneer plannen worden ontwikkeld voor ruimtelijke ingrepen of voornemens ontstaan om werkzaamheden uit te voeren, dient vooraf goed te worden beoordeeld of mogelijke nadelige consequenties voor beschermde inheemse soorten voorzien zijn. In beginsel is daarvoor de initiatiefnemer zelf verantwoordelijk. Deze moet tijdens de uitwerking van zijn plannen of tijdens het plannen van werkzaamheden het volgende in kaart brengen:

- welke beschermde dier- en plantensoorten komen in en nabij het plangebied voor?
- heeft het realiseren van het plan of de uitvoering van geplande werkzaamheden gevolgen voor deze soorten?
- zijn deze gevolgen strijdig met de algemene verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet betreffende planten op hun groeiplaats of dieren in hun natuurlijke leefomgeving?
- kunnen het plan of de voorgenomen werkzaamheden zodanig aangepast worden dat dergelijke handelingen niet of in mindere mate gepleegd worden, of zodanig uitgevoerd worden dat de invloed op beschermde soorten verminderd of opgeheven wordt?
- is, om de plannen te kunnen uitvoeren of de werkzaamheden te kunnen verrichten, vrijstelling mogelijk of ontheffing (ex-artikel 75 van de Flora- en faunawet) van de verbodsbepalingen betreffende planten op de groeiplaats of dieren in hun natuurlijke leefomgeving vereist (tabel 3, soorten van bijlage 1, AMvB)?
- heeft de initiatiefnemer zicht op een beschikking van het ministerie waarin goedkeuring wordt gegeven voor dit maatregelenpakket, op basis van een gedegen maatregelenpakket ter voorkoming van het overtreden van verbodsbepalingen (tabel 3, soorten van Bijlage IV Europese Habitatrichtlijn)?

welke voorwaarden zijn verbonden aan vrijstellingen of ontheffingen en welke consequenties heeft dit voor de uitvoering van het plan?

BIJLAGE 2

Wettelijk kader Natuurbeschermingswet 1998

Natuurbeschermingswet 1998

De Natuurbeschermingswet 1998 is in oktober 2005 in werking getreden. Deze wet is onder meer de juridische basis voor de bescherming van Natura 2000-gebieden. De Europese Unie heeft twee richtlijnen vastgesteld die moeten zorg dragen voor de bescherming van de belangrijkste Europese natuurwaarden: de Vogelrichtlijn uit 1979 en de Habitatrichtlijn uit 1992. Hoewel het om twee afzonderlijke richtlijnen gaat, worden ze vanwege hun overeenkomsten vaak in één adem genoemd. Men spreekt dan over de 'Vogel- en Habitatrichtlijn'. De internationale verplichtingen vanuit de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn zijn met deze wet in de nationale wetgeving verankerd.

Habitatrichtlijn

De Habitatrichtlijn heeft tot doel bij te dragen aan het waarborgen van de biologische diversiteit door het in stand houden van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna op het Europese grondgebied van de lidstaten waarop de richtlijn van toepassing is. De richtlijn onderscheidt daarbij te beschermen gebieden en te beschermen soorten.

Vogelrichtlijn

Het hoofddoel van de Vogelrichtlijn is het in stand houden van alle natuurlijk in het wild levende vogelsoorten op het Europees grondgebied van de Lidstaten.

De Vogelrichtlijn kent evenals de Habitatrichtlijn twee beschermingsdoelen:

1. de bescherming van gebieden waarin belangrijke vogelsoorten aanwezig zijn en
2. de bescherming van de vogels zelf.

Gebieden die beschermd moeten worden vanwege hun betekenis voor soorten of habitats zijn geselecteerd voor:

- soorten uit bijlage I van de Vogelrichtlijn en trekkende watervogels;
- habitats uit bijlage I en soorten uit bijlage II van de Habitatrichtlijn.

In Nederland hebben verschillende natuurgebieden een beschermd status onder de Natuurbeschermingswet 1998 gekregen. Twee categorieën zijn onderscheiden:

- Natura 2000-gebieden
- Beschermd Natuurmonumenten

Natura 2000-gebieden

Onder Natura 2000 vallen de gebieden die op grond van de Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn zijn aangewezen. Voor deze gebieden gelden instandhoudingsdoelstellingen. De essentie van het beschermingsregime is dat de instandhoudingsdoelstelling niet in gevaar komt. Om dit toetsbaar te maken kent de Natuurbeschermingswet 1998 voor projecten en andere handelingen een vergunningplicht voor plannen en projecten met mogelijke gevolgen voor soorten en habitats van de betreffende gebieden. Het bevoegd gezag (in dit geval de provincie Noord-Brabant) verleent alleen een vergunning voor een project wanneer zeker is dat de instandhoudingsdoelstellingen van het gebied niet in gevaar komen door het project. Afwijken van de regel is mogelijk wanneer alternatieve oplossingen voor het project ontbreken en sprake is van dwingende redenen van groot openbaar belang.

Externe werking

Handelingen buiten Natura 2000-gebieden hebben mogelijk significante effecten op het gebied. Voor deze handelingen is het begrip 'externe werking' van toepassing (art. 65

Natuurbeschermingswet). Dit betekent dat de vergunningplicht ook van toepassing is op handelingen buiten het Natura 2000-gebied, indien negatieve gevolgen niet zijn uitgesloten. Daarnaast is de zogenaamde Zorgplichtbepaling (art. 191 Natuurbeschermingswet 1998) van toepassing. Deze zorgplicht houdt onder meer in dat een activiteit met mogelijke nadelen voor de natuurwaarden van het gebied, niet plaats mogen vinden. Ook moeten alle maatregelen worden genomen om gevolgen te voorkomen of te beperken.

Beschermde Natuurmonument

Naast deze Natura 2000-gebieden kent de Natuurbeschermingswet Beschermde Natuurmonumenten. Sinds de inwerkingtreding van de (oude) Natuurbeschermingswet zijn 188 gebieden aangewezen als Beschermde Natuurmonument of Staatsnatuurmonument. Door de gewijzigde Natuurbeschermingswet 1998 verdwijnt het verschil tussen Beschermde en Staatsnatuurmonumenten. Deze gebieden vallen dan onder de noemer van Beschermde Natuurmonumenten.

De status Beschermde Natuurmonument betekent dat het zonder vergunning verboden is om handelingen te verrichten, die mogelijk schadelijk zijn voor dat Natuurmonument. Het gaat om handelingen met mogelijk significante gevolgen voor het natuurschoon, voor de natuurwetenschappelijke betekenis of voor dieren en planten in dat gebied. Het verlenen van een vergunning is mogelijk bij zwaarwegende openbare belangen ('dwingende reden van openbaar belang'). In tegenstelling tot de afweging bij een Natura 2000-gebied, is geen alternatievenonderzoek noodzakelijk. Bij Beschermde Natuurmonumenten ontbreken de instandhoudingdoelstellingen als toetsingskader voor mogelijke effecten, zoals bij de Natura 2000-gebieden. Het aanwijzingsbesluit van een Beschermde Natuurmonument bevat echter een overzicht van de te behouden natuurwaarden. Het traject tot vergunningverlening en bijbehorende toetsingskader is vergelijkbaar met dat van de Natura 2000-gebieden.

Crisis- en herstelwet

De Crisis- en herstelwet trad op 1 april 2010 in werking. Op 1 april 2011 vindt een evaluatie plaats van deze wet. De Crisis- en herstelwet voorziet in een aantal wijzigingen van de Natuurbeschermingswet 1998. Deze wijzigingen hebben tot doel de wet in de praktijk beter hanteerbaar te maken, zonder afbreuk te doen aan de doelen van de wet en bijbehorende richtlijnen.

Onderzoek vergunningverlening

Natura 2000

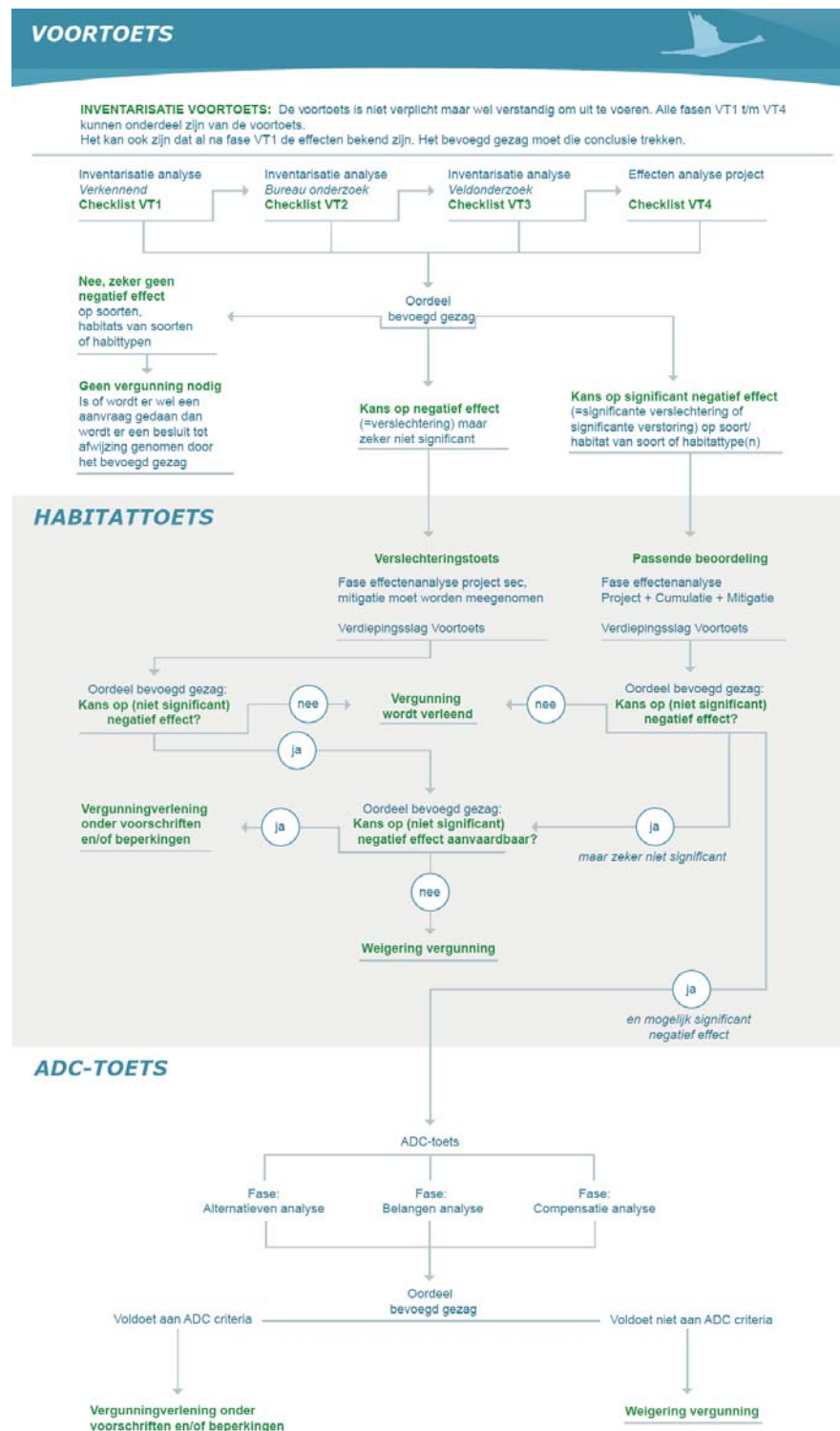
Als geen sprake is van de verslechtering van de kwaliteit van habitats en hoogstens sprake is van niet-significante verstoring van soorten, is geen Natuurbeschermingswetvergunning nodig. Nader onderzoek is in dat geval niet nodig. Als dit niet het geval is, dan is een vergunning vereist. De Natuurbeschermingswet kent twee routes voor het verlenen van een vergunning:

1. Als (mogelijk) sprake is van significante verstoring van soorten en/of significante verslechtering van de kwaliteit van habitats, is een Passende Beoordeling vereist.
2. Als verslechtering van de kwaliteit van habitats is voorzien, maar deze zeker niet significant is, is een Verslechteringstoets vereist.

Afbeelding 6 geeft het bovenstaande schematisch weer. De Voortoets is een eerste onderzoek waarin wordt gekeken naar de kans op significante effecten.

Afbeelding 6

Schematische weergave vergunningverlening in het kader van Natura 2000.

Significante effecten

Een activiteit heeft significante effecten als zij de instandhoudingsdoelstellingen van het gebied in gevaar brengt. Hiervoor is geen objectieve grens; per geval zal bekeken worden of een effect significant is. Het oordeel moet gebaseerd zijn op de specifieke situatie die van

toepassing is. Hierbij moeten ook cumulatieve effecten onderzocht worden (Ministerie van LNV, 2006).

Een Passende Beoordeling of Verslechteringstoets brengt gedetailleerd in kaart wat mogelijke effecten zijn van de activiteit op de natuurwaarden in het gebied en welke verzachtende (mitigerende) maatregelen de initiatiefnemer van plan is te nemen. Het toetsingskader van deze zaken zijn de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000-gebied in kwestie. Significante effecten worden beoordeeld in het licht van de specifieke milieukenmerken en omstandigheden van het gebied. Ook omkeerbare en tijdelijke effecten zijn mogelijk significant. In een Passende Beoordeling zijn naast de effecten van het project ook de cumulatieve effecten uitgewerkt.

Indien uit aanvullende toetsingen blijkt dat een project niet leidt tot significante effecten, kan het Bevoegd Gezag de vergunning verlenen. Een Passende Beoordeling kan gezien worden als Verslechteringstoets als significante effecten zijn uitgesloten. Als wel significante effecten op treden, mag alleen een vergunning worden verleend na het uitvoeren van de ADC-toets, zie het volgende tekstkader.

ADC-TOETS

De ADC-toets beschrijft de Alternatieven, Dwingende redenen van groot openbaar belang en Compenserende maatregelen. Redenen van economische aard gelden als dwingende reden van groot openbaar belang. Als prioritaire soorten of habitats deel uitmaken van de instandhoudingsdoelen gelden redenen van economische aard niet zonder meer. Redenen van economische aard gelden als dwingende redenen van groot openbaar belang na toetsing en goedkeuring door de Europese Commissie.

Beschermd Natuurmonument

Een deel van de Beschermd Natuurmonumenten valt samen met Natura 2000-gebieden. Hiervoor geldt bij definitieve aanwijzing van de Natura 2000-gebieden het toetsingskader van artikel 19 van de Natuurbeschermingswet voor Natura 2000-gebieden.

Waar de gebieden niet samen vallen, blijven Beschermd Natuurmonumenten in stand en vallen onder het toetsingskader van artikel 16 van de Natuurbeschermingswet, dat hieronder wordt toegelicht.

Voor het onderzoek dat ten grondslag ligt aan een vergunning voor een activiteit met negatieve gevolgen voor een Beschermd Natuurmonument bestaan geen voorschriften zoals bij Natura 2000-gebieden. Het onderzoek moet in ieder geval antwoord geven op de vraag in hoeverre de handelingen schadelijk kunnen zijn voor het natuurschoon, voor de natuurwetenschappelijke betekenis van het Beschermd Natuurmonument of voor dieren of planten in het Beschermd Natuurmonument of het Beschermd Natuurmonument ontsieren en of dit al dan niet significante gevolgen kan hebben voor het natuurschoon, de natuurwetenschappelijke betekenis of voor dieren of planten in het Beschermd Natuurmonument.

Onder de Crisis- en herstelwet hoeft externe werking niet meer getoetst te worden, tenzij anders vermeld in het aanwijzingsbesluit.

Wijzigingen Natuurbeschermingswet 1998 door Crisis- en herstelwet

Ten aanzien van de reductie van stikstofdepositie in Natura 2000-gebieden:

- Bevoegde gezagen hebben een aanschrijvingsbevoegdheid om passende maatregelen ter vermindering van de stikstofdepositie op te leggen aan iedereen die handelingen verricht die stikstofdepositie veroorzaken (artikel 19ke). Provincies hebben daarbij de mogelijkheid om reductiemaatregelen met betrekking tot inrichtingen in de zin van de Wet milieubeheer, bij verordening als generieke voorschriften vast te stellen.
 - Rijk, provincies en andere overheden maken afspraken om een dalende lijn van de stikstofdepositie te bewerkstelligen en nieuwe ontwikkelingen mogelijk te maken: dit vormt ten juridisch kader voor een programmatische aanpak van de reductie van de stikstofdepositie (artikel 19kg). De wet verplicht overheden om afgesproken maatregelen te realiseren.
 - De gevolgen voor de stikstofdepositie van bestaande, niet-gewijzigde activiteiten (peildatum 7 december 2004) toetst het bevoegd gezag niet bij de beoordeling van een aanvraag van een Natuurbeschermingswetvergunning. Dat geldt ook voor uitbreidingen van bestaande activiteiten en nieuwe activiteiten, onder voorwaarde dat per saldo nergens sprake is van een toename van stikstofdepositie (artikel 19kd).

Ten aanzien van bestaand gebruik:

- De vrijstelling van de vergunningplicht en de aanschrijvingsbevoegdheid blijven gelden voor bestaand gebruik (peildatum 1 oktober 2005) dat onverhoopt niet in het beheerplan wordt opgenomen (wijziging artikelen 19c en 19d, derde lid).
De bevoegdheid tot het treffen van passende maatregelen komt, vanaf het moment dat het beheerplan is vastgesteld, te liggen bij het gezag dat, als voor het bestaand gebruik een vergunning zou zijn vereist op grond van artikel 19d, eerste lid, Nb-wet, het bevoegd gezag zou zijn voor vergunningverlening. In de meeste gevallen zijn dat Gedeputeerde Staten; soms is dat de minister van EL&I (Besluit vergunningen Natuurbeschermingswet 1998).
- Het beschermingsregime van de oude doelen (bijvoorbeeld van Beschermd Natuurmonumenten) van Natura 2000 verlicht door de Crisis- en herstelwet. Het huidige regime van artikel 19a e.v. Natuurbeschermingswet blijft van toepassing. Voor oude doelen geldt een lichter regime van artikel 19ia in samenhang met artikel 16 van de Natuurbeschermingswet. Dit betekent dat voor mogelijk significante effecten op oude doelen geen Passende Beoordeling, voorzorgtoets of ADC-toets vereist is (hierbij gaat het om moeilijk te meten doelen als 'weidsheid' en 'stilte'. Bovendien geldt dat voor oude doelen de externe werking van projecten niet vergunningplichtig is, tenzij anders vermeldt in het aanwijzingsbesluit van het Natura 2000-gebied. Het blijft verboden zonder vergunning handelingen te verrichten die mogelijk schadelijk zijn voor de te beschermen waarden van een natuurmonument. Als voor een activiteit op drong van beide regimes (Natura 2000 en Beschermd Natuurmonument) een vergunning is vereist, is maar één vergunningaanvraag nodig bij hetzelfde bevoegd gezag (artikel 19ia, tweede lid).
- Het nieuwe artikel 19kb Nb-wet biedt een basis om bij ministeriële regeling regels te stellen over de wijze waarop de gevolgen voor Natura 2000-gebieden worden vastgesteld, met het oog op de vergunningverlening en de vaststelling van plannen. Deze regels kunnen onder meer verplichte rekenmodellen, onderzoeksmethoden of meetmethoden voorschrijven voor de beoordeling van de effecten. Het is ook mogelijk, op grond van een ecologische onderbouwing, geografische beperkingen aan het te onderzoeken gebied te stellen.
- In de wet staat nu expliciet dat tegen het besluit tot vaststelling van een beheerplan op grond van artikel 39 beroep open staat bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State en welke onderdelen van het beheerplan voor beroep vatbaar zijn. Dit zijn de beschrijvingen in het beheerplan van handelingen die het bereiken van de

instandhoudingsdoelstelling niet in gevaar brengen, en de daarbij in voorkomend geval aangegeven voorwaarden en beperkingen. Niet voor beroep vatbaar zijn de onderdelen van het beheerplan die de beschrijving bevatten van het – op uitvoering gerichte – beleid dat het desbetreffende bevoegd gezag wenselijk acht, waaronder de fasering en prioritering.

- De aanleg, het beheer en onderhoud van rijksinfrastructuur hebben mogelijk effecten op Natura 2000-gebieden. Bij de voorbereiding van een tracébesluit als bedoeld in artikel 15, eerste lid, Tracéwet en bij de voorbereiding van een wegaanpassingsbesluit als bedoeld in artikel 9 Spoedwet wegverbreding wordt in dat geval een ‘natuurtoets’ verricht. Daarbij worden alle mogelijke effecten van het project in beeld gebracht. Die natuurtoets komt overeen met de natuurtoets die op grond van de Nb-wet plaatsvindt bij de beoordeling van een vergunningaanvraag. Daarom is de plicht om een passende beoordeling uit te voeren, nu geïntegreerd in de besluitvorming voor een tracébesluit of een wegaanpassingsbesluit en is de vergunningplicht van de Natuurbeschermingswet niet meer van toepassing. In verband met de verantwoordelijkheid van de Minister van EL&I voor de natuurbeschermingsregelgeving is geregeld dat het wegaanpassingsbesluit of het tracébesluit in gevallen waar de natuurtoets deel van uitmaakt in dat besluit, in overeenstemming met de Minister van EL&I wordt genomen.
- In artikel 19a, eerste lid, is nu geregeld dat het Rijk projecten en andere handelingen van nationaal belang kan aanwijzen (bij of krachtens algemene maatregel van bestuur) die bij voorkeur worden opgenomen in het beheerplan. Hierbij gaat het in om infrastructurele werken zoals bijvoorbeeld hoofdwegen, landelijke spoorwegen, hoofdvaarwegen, luchthavens en waterkeringen, inclusief zandsuppleties, en om projecten en andere handelingen die van belang zijn voor economisch relevante sectoren, zoals bijvoorbeeld de schelpdiervisserij. Het is aan het gezag dat het beheerplan vaststelt om te besluiten om de aangewezen projecten en handelingen ook daadwerkelijk op te nemen in het beheerplan. Wanneer dat gebeurt, zijn deze projecten en handelingen vergunningvrij en kunnen de in het geding zijnde natuurbelangen integraal en gebiedsgericht worden afgewogen tegen deze projecten en andere handelingen.
- In artikel 19a, tiende lid, is geregeld dat wanneer in het beheerplan projecten met mogelijk significante effecten zijn opgenomen, er voldaan wordt aan de voorwaarden van artikel 6, derde lid, van de Habitatrictlijn. Een beheerplan waarin dergelijke projecten worden opgenomen, kan pas worden vastgesteld indien een Passende Beoordeling van de gevolgen voor het gebied is gemaakt.
- In artikel 19kc is de bevoegdheid opgenomen om bij ministeriële regeling en meldplicht voor bepaalde activiteiten in te voeren. Deze meldplicht is bedoeld voor uitzonderlijke gevallen. In beginsel moet een goed beeld bestaan van alle activiteiten die mogelijk verslechterende of significant verstorende effecten hebben op de natuurwaarden aan de hand van:
 - de informatie in het beheerplan en;
 - de informatie op basis van de verleende Natuurbeschermingswetvergunningen en;
 - de informatie die bij de overheid aanwezig is op basis van andere verleende vergunningen of gedane meldingen.

De Minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie (voorheen Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit) is het Bevoegd Gezag voor alle activiteiten met betrekking op rijksinfrastructurele werken, primaire waterkeringen in beheer bij het Rijk, zandsuppleties, luchthavens, inclusief handelingen met betrekking tot het onderhoud daarvan.

INGEKOMEN 28 FEB. 2012

Dienst Regelingen
Ministerie van Economische Zaken,
Landbouw en Innovatie

> Retouradres Postbus 19530 2500 CM Den Haag

Waalwaardwonen BV
G.J. van der Flier
Postbus 16075
2500 BB DEN HAAG

Dienst Regelingen

Postbus 19530
2500 CM Den Haag
www.drloket.nl

T 0800 - 22 333 22
F 070 - 378 61 39
ffwet@minInv.nl

Onze referentie

Aanvraagnummer
FF/75C/2011/0450.afw.jb

Bijlagen

1

Datum 27 februari 2012
Betreft Beslissing op uw aanvraag
Ruimtelijke ingrepen

Geachte heer van der Flier,

Naar aanleiding van uw verzoek van 9 december 2011 en de aanvulling hierop van 24 januari 2012, geregistreerd onder aanvraagnummer FF/75C/2011/0450 om een ontheffing als bedoeld in artikel 75 van de Flora- en faunawet te krijgen, deel ik u het volgende mee. Ik kan u de gevraagde ontheffing niet verlenen, omdat er geen sprake is van overtreding van verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet. Dit houdt in dat het toegestaan is de voorgenomen werkzaamheden zonder ontheffing uit te voeren, mits de in deze brief genoemde maatregelen worden uitgevoerd. Verder in deze brief staat vermeld wat daarvoor de redenen zijn.

De aanvraag

De aanvraag heeft betrekking op de realisatie van het project "Woningbouw Schoolstraat Gameren", gelegen aan de rand van Gameren in de gemeente Zaltbommel, zoals is weergegeven op de figuren 1 en 2 in het bij de aanvraag gevoegde rapport "Quickscan natuurwetgeving locatie Schoolstraat Gameren inclusief leefgebiedsanalyse en mitigatieplan steenuil" van 2 december 2011. Het project betreft het realiseren van een woonwijk aan de Schoolstraat. Daarbij zullen sloop, graaf- en dempwerkzaamheden worden uitgevoerd. Ontheffing wordt gevraagd van de verbodsbepalingen genoemd in artikel 11 van de Flora- en faunawet voor wat betreft exemplaren van de steenuil (*Athena noctua*), voor de periode van 1 januari 2013 tot en met 31 december 2016.

Overwegingen

Wettelijk kader

Beschermde soorten

De steenuil is een beschermde inheemse diersoort als bedoeld in artikel 4, lid 1, onder b, van de Flora- en faunawet. Voor vogels is alleen ontheffing nodig indien het nest valt onder de bescherming van artikel 11 van de Flora- en faunawet. Hieronder zal dit nader worden toegelicht.

Verbodsbepalingen

Op grond van artikel 11 van de Flora- en faunawet is het verboden om nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van beschermde inheemse diersoorten te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.

Datum

27 februari 2012

Onze referentie

aanvraagnummer
FF/75C/2011/0450

Functionaliteit van de vaste rust- en verblijfplaats

De verbodsbepalingen genoemd in artikel 11 van de Flora- en faunawet worden enkel overtreden wanneer de door dit artikel beschermde vaste rust- en verblijfplaatsen hun specifieke functie niet meer naar behoren kunnen vervullen. De functionaliteit van deze beschermde vaste rust- en verblijfplaatsen gaat door het uitvoeren van de werkzaamheden achteruit of wordt (volledig) aangetast. De vaste rust- en verblijfplaats kan hierdoor niet meer dezelfde functie aan de beschermde dier- of plantensoort bieden als voorheen. Onder bepaalde omstandigheden kan het zelfs zo zijn dat aantasting van een - op zich zelf niet beschermd - gebied deze functionaliteit van de beschermde vaste rust- en verblijfplaats aantast en derhalve leidt tot overtreding van de verbodsbepalingen genoemd in artikel 11 van de Flora- en faunawet.

Het nest van een vogel is de plaats of ruimte die een vogel gebruikt voor het leggen en uitbroeden van de eieren en, voor zover het geen nestvlinders betreft, het grootbrengen van de jongen. In de context van artikel 11 van de Flora- en faunawet moet onder nest ook de inhoud en de functionele omgeving daarvan, voor zover het broedsucces van vogels daarvan afhankelijk is, worden begrepen. Daartoe zijn alle activiteiten begrepen die het broedsucces negatief beïnvloeden of teniet doen. Artikel 11 van de Flora- en faunawet is gedurende het broedseizoen van toepassing op alle in gebruik zijnde nesten van vogels. De meeste vogels maken elk broedseizoen een nieuw nest of zijn in staat een nieuw nest te maken en gebruiken hun nest niet als vaste rust- of verblijfplaats. Dergelijke nesten voor eenmalig gebruik genieten buiten het broedseizoen niet de bescherming van artikel 11 van de Flora- en faunawet. Nesten van de steenuil vallen ook buiten het broedseizoen onder de definitie van 'vaste rust- of verblijfplaatsen' in artikel 11 van de Flora- en faunawet. Deze nesten zijn daarom, voor zover ze niet permanent verlaten zijn, jaarrond beschermd.

De steenuil is in het plangebied aangetroffen. Er zijn vier territoria van de steenuil vastgesteld die gedeeltelijk in het plangebied gelegen zijn. Het plangebied heeft de functie van foerageergebied. Foerageergebieden zijn enkel ontheffingsplichtig indien zij van groot belang zijn voor de functionaliteit van de verblijfplaatsen van de betreffende soort, doordat er onvoldoende alternatieven voorhanden zijn. Uit de leefgebiedsanalyse komt naar voren dat in het plangebied suboptimaal en marginaal foerageergebied voorkomt. Buiten het plangebied komt wel optimaal foerageergebied voor. Door het uitvoeren van sloop-, graaf- en dempwerkzaamheden ten behoeve van de realisatie van woningbouw zal op korte termijn een groot deel van het foerageergebied verloren gaan. Op langere termijn zullen de territoria onder druk komen te staan, aangezien ze zullen worden ingesloten tussen de bebouwing, openbare wegen en kassen, welke op het

fourageergebied gebouwd zullen worden. De foerageermogelijkheden voor de steenuil worden hierdoor zeer beperkt.

U stelt maatregelen voor om de functionaliteit van de vaste rust- en verblijfplaatsen van de steenuil te waarborgen. Deze zijn genoemd in hoofdstuk 8 van het bovengenoemd rapport (bijlage 1 bij dit besluit). Uitgangspunt hierbij is dat er optimaal foerageergebied wordt gerealiseerd in het plangebied. Hiertoe zal 80% van het reeds voorkomende suboptimale en 60% van het marginale foerageergebied gemitigeerd worden.

De door u voorgestelde maatregelen zijn in grote lijnen voldoende. Om de functionaliteit van de vaste rust- en verblijfplaatsen van de steenuil te waarborgen dient u ook onderstaande maatregelen uit te voeren:

- U dient bij de planning van de werkzaamheden rekening te houden met de seizoenactiviteiten van de steenuil waarvoor ontheffing wordt verleend, om verstoring in de voortplantingsperiode (februari tot en met augustus) te voorkomen. Afhankelijk van het seizoen en de weeromstandigheden kan deze periode langer dan wel korter zijn. Ik wijs u erop dat voor het broedseizoen geen standaardperiode wordt gehanteerd in het kader van de Flora- en faunawet. Van belang is of een broedgeval aanwezig is, ongeacht de periode. De geschiktheid van de periode voor het uitvoeren van de werkzaamheden dient te worden bepaald door een deskundige¹ op het gebied van de steenuil.
- Uit de leefgebiedsanalyse komt naar voren dat drie territoria van de steenuil door het woningbouwproject onder druk komen te staan. Door de bouw van nieuwe woningen worden twee territoria ingesloten. Binnen het plangebied moet volgende maatregel getroffen worden om dit gebied als uitwijkmogelijkheid voor de steenuil verder te optimaliseren: Voorafgaand aan de werkzaamheden dient binnen het plangebied minimaal één steenuilkast opgehangen te worden. Het aantal en de locatie(s) waar de steenuilkasten

¹ Het Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie verstaat onder een deskundige een persoon die voor de situatie en soorten ten aanzien waarvan hij of zij gevraagd is te adviseren en/of te begeleiden, aantoonbare ervaring en kennis heeft op het gebied van soortspecifieke ecologie. De ervaring en kennis dient te zijn opgedaan doordat de deskundige:

- op HBO-, dan wel universitair niveau een opleiding heeft genoten met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie; en/of
- op MBO niveau een opleiding heeft afgerond met als zwaartepunt de Flora- en faunawet, soortenherkenning en zorgvuldig handelen ten opzichte van die soorten; en/of
- als ecooloog werkzaam is voor een ecologisch adviesbureau, zoals bijvoorbeeld een bureau welke is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus; en/of
- zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenbescherming en is aangesloten bij en werkzaam voor de daarvoor in Nederland bestaande organisaties (zoals bijvoorbeeld Zoogdierverseniging, RAVON, Stichting Das en Boom, Vogelbescherming Nederland, Vlinderstichting, Natuurhistorisch Genootschap, KNNV, NJN, IVN, EIS Nederland, FLORON, SOVON, STONE, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, De Landschappen en Stichting Beheer Natuur en Landelijk gebied) en/of
- zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenmonitoring en/of -bescherming.

Dienst Regelingen

Datum

27 februari 2012

Onze referentie

aanvraagnummer
FF/75C/2011/0450

opgehangen zullen worden, dienen bepaald te worden door een deskundige op het gebied van de steenuil.

- U dient een ecologisch werkprotocol op te stellen met daarin alle voorwaarden en alle betrokken partijen, met name ook de uitvoerende op de bouw- of projectlocatie, dienen hiervan op de hoogte gesteld te worden.

Voorafgaand aan uitvoering van de werkzaamheden, tenminste voor het bouwrijp maken van de grond, zorgt u voor inrichting en functioneren van optimaal foerageergebied binnen het plangebied. Hiermee wordt voorkomen dat er sprake is van een tijdelijke afname van de omvang van het foerageergebied door uitvoering van de werkzaamheden. Door het uitvoeren van bovenstaande maatregelen wordt voorkomen dat er verbodsbepalingen genoemd in artikel 11 van de Flora- en faunawet overtreden worden. De functionaliteit van de vaste rust- en verblijfplaatsen van de steenuil komt niet in het geding. Een ontheffing is dan ook niet nodig.

Zorgplicht

Voor alle soorten geldt de zorgplicht ex artikel 2 van de Flora- en faunawet, die van toepassing is op zowel beschermde als onbeschermde dier- en plantensoorten, ongeacht vrijstelling of ontheffing. Op grond hiervan dient u zoveel als redelijkerwijs mogelijk is schade aan deze soorten te voorkomen.

Vogels

U dient gedurende de werkzaamheden rekening te houden met het broedseizoen van vogels. Verstoring van broedgevallen van vogels dient te worden voorkomen. Voor de in het plangebied te verwachten vogelsoorten kan dit plaatsvinden door werkzaamheden buiten de broedperiode van aanwezige soorten uit te voeren. Tevens kunnen voorbereidende maatregelen worden getroffen om te voorkomen dat vogels tot broeden kunnen komen binnen het plangebied. Ik wijs u erop dat voor het broedseizoen geen standaardperiode wordt gehanteerd in het kader van de Flora- en faunawet. Van belang is of een broedgeval aanwezig is, ongeacht de periode.

Besluit

Gelet op het voorgaande wijs ik uw aanvraag voor een ontheffing ex artikel 75 van de Flora- en faunawet af.

Conclusie

Dit houdt in dat het toegestaan is bovenstaande werkzaamheden zonder ontheffing uit te voeren, mits de in dit besluit genoemde maatregelen worden uitgevoerd.

Dit besluit geldt slechts voor de hierboven genoemde soort en beschreven verboden handelingen. Dit besluit geldt alleen voor de werkzaamheden die conform de aanvraag worden uitgevoerd, voor zover in dit besluit zelf niet anders is aangegeven. U dient direct contact op te nemen met Dienst Regelingen indien bij het uitvoeren van de werkzaamheden van het project andere beschermde soorten dan de genoemde worden aangetroffen of andere handelingen als beoordeeld bij dit besluit noodzakelijk zijn. Als u de maatregelen zoals genoemd in

Dienst Regelingen

Datum

27 februari 2012

Onze referentie

aanvraagnummer

FF/75C/2011/0450

dit besluit niet uitvoert, heeft u (mogelijk) toch ontheffing van de Flora- en faunawet nodig.

Als u toch een ontheffing nodig heeft voor een vogelsoort dient u voor het verkrijgen van deze ontheffing voor het project een belang, genoemd in de Vogelrichtlijn, aan te tonen. Indien dit belang niet kan worden aangetoond, wordt de aanvraag afgewezen en mag u het project niet uitvoeren. De belangen genoemd in de Vogelrichtlijn zijn:

- De volksgezondheid en de openbare veiligheid.
- Veiligheid van het luchtverkeer.
- In belang van de bescherming van flora en fauna.

Daarnaast wijs ik u erop dat als u afwijkt van de maatregelen zoals genoemd in dit besluit, zonder ontheffing of goedkeuring aan te vragen, u zeer waarschijnlijk in overtreding bent van de Flora- en faunawet. Ik kan dan door bestuursrechtelijke dwang toe te passen de strijdige situatie alsnog beëindigen. Dat kan betekenen dat een last onder dwangsom wordt opgelegd, of dat bestuursdwang wordt toegepast. Ook kunnen strafrechtelijke sancties worden opgelegd. Dit kan in uw geval betekenen dat de werkzaamheden ten behoeve van bovengenoemd project geheel of gedeeltelijk worden stilgelegd totdat weer wordt voldaan aan het bij of krachtens de Flora- en faunawet bepaalde.

Wanneer u al leges heeft betaald dan betalen wij u deze zo spoedig mogelijk terug.

Bezwaar

Als u het niet eens bent met deze beslissing, kunt u binnen zes weken na verzending van deze brief een bezwaarschrift indienen. Stuur het ondertekende bezwaarschrift naar Dienst Regelingen, afdeling Recht en Rechtsbescherming, Postbus 20401, 2500 EK Den Haag.

Vermeld in uw bezwaarschrift in ieder geval het aanvraagnummer FF/75C/2011/0450 en de datum van de beslissing.

Op onze internetsite www.drloket.nl/bezwaar vindt u meer belangrijke informatie over het indienen van een bezwaarschrift.

Met vriendelijke groet,

De Staatssecretaris van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie,
namens deze:

K. de Jonge
Teammanager Natuur/GWWD

Dienst Regelingen

Datum

27 februari 2012

Onze referentie

aanvraagnummer
FF/75C/2011/0450

HOOFDSTUK

8 Mitigatieplan Steenuil

8.1

INLEIDING

Om het woningbouwproject zonder planrisico's (vanuit de Flora- en faunawet) door te kunnen laten gaan is het noodzakelijk om een mitigatieplan op te stellen en de maatregelen vast te leggen als onderdeel van het projectplan.

In dit hoofdstuk geven wij de mogelijkheden weer om binnen en buiten de planbegrenzing maatregelen te treffen. Uitgangspunt hiervoor is het standaardmaatregelenpakket zoals gehanteerd in de 'Maatregelencatalogus ter verbetering van het leefgebied van de Steenuil' (Parmentier & Van Paassen, 2009). De voorgestelde maatregelen voor het plangebied hebben wij hieruit afgeleid en afgestemd op de actuele landschappelijke kenmerken en waarden zoals aanwezig in en rondom Gameren. De insteek hierbij is om groene spots en stroken te creëren die in combinatie met de woonkavels (tuinen) en de daken en schuren van de woonhuizen aansluiten op het actuele leefgebied van de Steenuil in Gameren.

8.2

BESCHRIJVING MITIGERENDE MAATREGELLEN

Het uitgangspunt voor het mitigatieplan is dat 0,43 ha suboptimaal en 2,23 ha marginaal foerageergebied van de Steenuil dient te worden gemitigeerd. Dit kan door eenzelfde oppervlakte binnen het plangebied in te richten als suboptimaal en marginaal foerageergebied, dan wel een kleinere oppervlakte als optimaal foerageergebied. Zoals aangegeven in tabel 6 kan dit door mitigatie van 1,80 ha optimaal foerageergebied. Om te voorkomen dat er sprake is van een tijdelijke afname van de omvang van het foerageergebied door werkzaamheden, dienen de mitigerende maatregelen te worden genomen en te functioneren voordat het actuele foerageergebied verloren gaat. Aangezien geen broedgebied (cq. broedlocaties) verloren gaat, hoeft dit ook niet gemitigeerd te worden.

Vanuit de Steenuil bezien, verdient het aanbeveling het plangebied veel als mogelijk in te richten met functioneel groen. Dit betekent een optimale inrichting van de wadi's, waterlopen, de ruimte rondom kerk en pastorie, parkeerplaatsen en omgeving, waarbij zoveel mogelijk rekening wordt gehouden met de biotoopvoorkeuren van de Steenuil. Vanuit de ontwerpopgave is echter een aantal randvoorwaarden gesteld:

- De wadi is van belang voor de waterbergingsopgave. Om de functionaliteit te waarborgen dient de wadi vrij van beplanting te blijven.
- Maatregelen die potentiële plaagdieren aantrekken (muizenruiters en hooimijten) zijn niet gewenst in de woonwijk.
- Fruitbomen op de parkeerplaatsen kunnen bij het vallen van (over)rijp fruit overlast en schade aan auto's veroorzaken.

In het definitieve ontwerp voor de inrichting van het plangebied, zijn de volgende maatregelen opgenomen voor optimaal foerageergebied voor de Steenuil:

- Aanleg wadi. De randen van de wadi's inrichten met wilgengriend (onder voorbehoud van goed functioneren wadi) of scheerhagen met een besdragende soort (bijv. Meidoorn).
- Strook ten oosten van vrijstaande woningen (noordoosthoek plangebied, parallel aan de watergang) inrichten met wilgenstruweel (kniehoge wilgen). Hierdoor is er sprake van minder uitgeefbare grond voor de vijf betreffende percelen.
- Middenberm Beemdstraat inrichten met bomenrij en geschikte beplanting.
- Aanplant laanbomen/wilgen langs de ontsluitingsweg aan de zuidzijde en aan de westzijde van de westelijke vrijstaande woningen langs de Beemdstraat.
- Aanplant van knotwilgen langs de watergang die ten oosten van het plangebied loopt; bomen van minimaal 1,8 - 2 meter hoog.
- Terrein rond kerk en pastorie optimaal inrichten met fruitbomen en hagen, waarbij hinder voor bezoekers wordt voorkomen. Mogelijke opties:
 - Knipheg: struiken op rij planten met tussenruimte van 25 cm, bij voorkeur streekeigen soorten; bij gebruik van meerdere soorten minimaal vijf exemplaren van dezelfde soort naast elkaar.
 - Haag: vrij uitgroeiende hagen van minimaal drie meter breed hebben voor natuur de meeste waarde. Ze bestaan uit twee of drie struiken per strekkende meter. Kies voor inheemse houtige plantensoorten die in de streek voorkomen.
 - Vlechtheg: gebruik hiervoor inheemse struiken als meidoorn, sleedoorn, hazelaar en braam.
 - Op de parkeerplaats zijn alleen de bomenrijen met ondergroei meegerekend in de mitigatieoppervlakte. De bomen dienen ook als uitkijkpost.
- Verplichting bij vrijstaande woningen om fruitbomen te plaatsen. De oppervlakte van de tuinen van de vrijstaande huizen langs de Beemdstraat wordt hierom voor 10% meegerekend in de mitigatieoppervlakte.
- T.b.v. het groen- beplantingsplan wordt vanuit de gemeente aangegeven dat de volgende boomsoorten (ivm steenuil) in het openbare gebied kunnen worden toegepast: acacia, zachte berk, es, esdoorn, Spaanse aak, Hollandse/steeliep, linde (zonder luis). Onder voorwaarde dat de bomen geschikt zijn voor de (klei)grond. Bij toepassing van diverse bomen dient rekening gehouden te worden met de snoeiperiode (gelijktijdig).

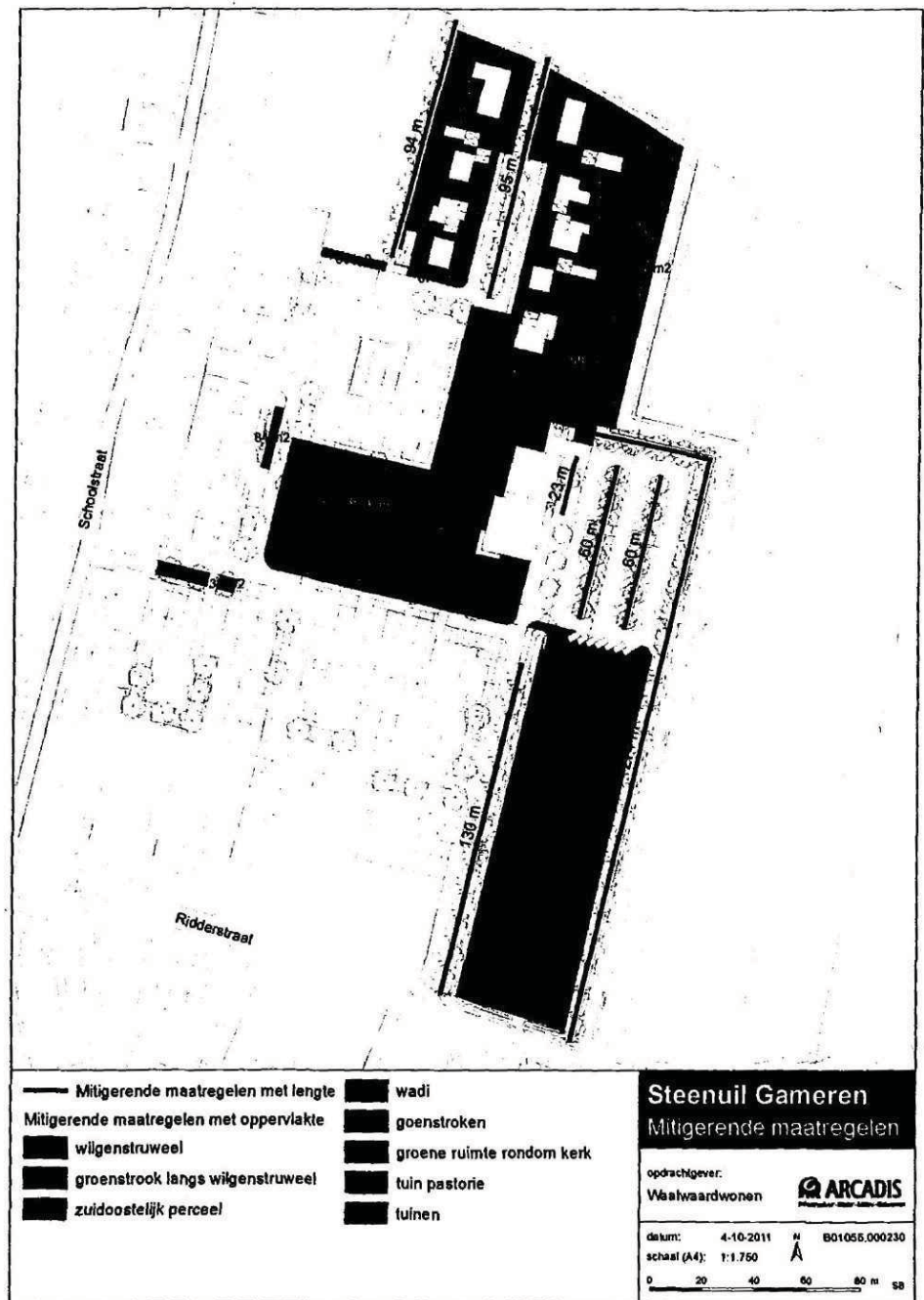
Om tot voldoende oppervlak foerageergebied te komen, is het van belang waar mogelijk aangrenzend aan het plangebied, die niet bebouwd worden, te optimaliseren als foerageergebied voor de Steenuil. Hiervoor bestaat aansluitend aan het plangebied alleen de volgende mogelijkheid:

- Optimaliseren zuidoostelijk perceel door gedeeltelijke inrichting als foerageergebied als graslandperceel / paardenwei. Bij voorkeur worden hierin ook 2 rijen hoogstamfruitbomen geplant.

De beschreven maatregelen zijn weergegeven in figuur 9.

Figuur 9

Mitigerende maatregelen
voor de Steenuil

8.3

BEOORDELING TOEREIKENDHEID MAATREGELEN

De in paragraaf 8.2 aangegeven maatregelen vormen het maximaal mogelijke binnen het plangebied. In deze paragraaf wordt beoordeeld in hoeverre hiermee de gewenste 100% mitigatie wordt bereikt, dat wil zeggen mitigatie van 1,80 ha optimaal foerageergebied van de Steenuil.

In tabel 7 is de oppervlakte van de mitigerende maatregelen opgenomen. Daarbij is er voor lijnvormige elementen van uit gegaan, dat deze tenminste 3 meter breed zijn. De totale

oppervlakte van de mitigerende maatregelen bedraagt 1,80 ha. Dit is voldoende om 100% mitigatie te kunnen garanderen.

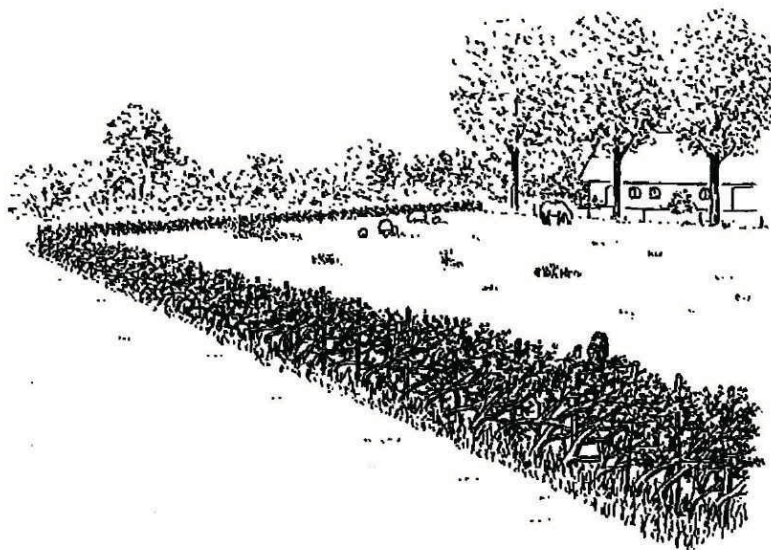
Tabel 7

Oppervlakte mitigerende maatregelen.

Bij lijnvormige elementen is er van uitgegaan, dat de breedte tenminste 3 m bedraagt.

Opgenomen maatregelen in planontwerp	Lengte (m)	Breedte (m)	Oppervlakte (ha)
Bomenrij zuid	130	3	0,04
Bomenrij Beemdstraat	95	7	0,07
Bomenrij noordwest	94	3	0,03
Wadi	-	-	0,50
Strook ten oosten van vrijstaande woningen inrichten als wilgenstruweel	-	-	0,10
Aanplant knotwilgen langs oostelijke watergang	274	3	0,08
Bomenrijen parkeerplaats kerk	2x60 + 1x23	1	0,03
Groene inrichting kerkerrein	-	-	0,13
Groene inrichting strook ten zuiden van parkeerplaats	-	-	0,03
Groene inrichting tuin pastorie	-	-	0,18
Groene inrichting enkele parkeerstroken in de wijk	-	-	0,04
Tuinen vrijstaande woningen Beemdstraat (33% opp.)			0,15
Optimaliseren percelen buiten plangebied	Lengte (m)		Oppervlakte (ha)
Optimaliseren zuidoostelijk perceel (75%)	-	-	0,44
Totaal			1,80

Vlechtheg

8.4

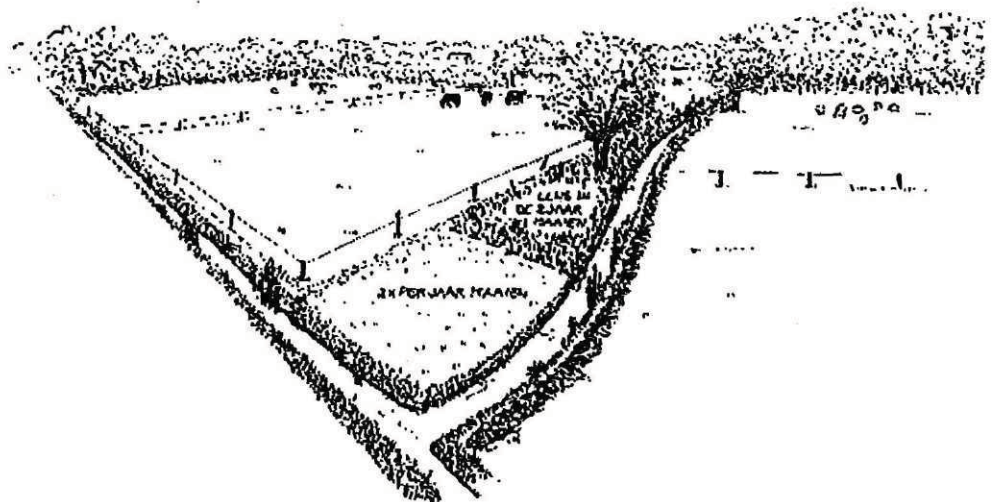
BEHEER EN ONDERHOUD MITIGERENDE MAATREGELEN

Per inrichtingsmaatregel worden de volgende beheer- en onderhoudsmaatregelen uitgevoerd:

- Bomenlanen: regulier beheer (jaarlijks snoeien i.v.m. veiligheid). Grasstrook eronder niet intensief maaien (2-3x/jaar).
- Kniphagen: afhankelijk van de groeisnelheid 2-5x per jaar snoeien. Bij sterk verminderde vitaliteit tot enkele – tientallen – cm's boven de grond afzetten. Voor een dichtere heg niet loodrecht naar beneden snoeien, maar de onderzijde iets wijd uit laten lopen.

- Hagen: een vrij uitgroeiende haag mag breed en hoog worden. Eens in de 5-6 jaar snoeien, bij voorkeur gefaseerd, tussen eind september en 1 maart.
- Paardenweide: de voorkeur gaat uit naar standweiden met pony's of paarden. Ook beweiding met schapen of geiten al dan niet in combinatie met jongvee is interessant voor Steenuilen. Voorwaarde is dat de beweiding extensief is. Een hoge veedichtheid is nadelig voor het voorkomen van allerlei prooidieren. Met name Veldmuizen, het stapelvoedsel van de Steenuil, verdwijnen dan uit het grasland. Bemest de weide niet of beperkt, bijvoorbeeld alleen om de vijf jaar, bij voorkeur met ruige of gecomposteerde mest, want de voedingsstoffen in deze mest komen langzaam vrij. Gebruik geen ontwormingsmiddelen,
- Extensief graslandperceel: bemest niet of zo min mogelijk. Stop de bemesting of beperk het tot hooguit één gift per jaar met organische of gecomposteerde mest. Maai zo vaak als nodig. Om een kruidenarm perceel te verschrallen meerdere keren per jaar maaien, zodra de vegetatie lang genoeg is. Als de grond armer wordt en de vegetatie minder snel groeit, de maai-frequentie terugbrengen tot twee maal per jaar. Maai dan in juni of juli en in september of oktober. Is de vegetatie schraal, dan kan worden volstaan met maaien in augustus als de meeste bloemen zijn uitgebloeid en zaad hebben gezet. Het verdient de voorkeur om grasland in trappen te maaien, zodat er variatie in graslengte ontstaat. Laat bij de eerste maaisnede de randen staan. Daar zullen prooidieren gaan schuilen en muizen zullen hier voedsel zoeken en zich voortplanten. Het vee kan de vegetatie tijdens nabeweiding afvreten. Gebruik geen onkruidbestrijdingsmiddelen.

Paardenwei en extensief grasland. De rasterpaaltjes dienen als uitzichtpunt voor de Steenuil

8.5

BORGING MAATREGELEN

Voor een goede borging van de maatregelen dienen:

- De inrichtingsmaatregelen te worden opgenomen in het planontwerp;
- De inrichtingsmaatregelen te worden uitgevoerd voordat het huidige foerageergebied verdwijnt door bouwrijp maken van de grond;
- De toekomstige bewoners goed geïnformeerd te worden over de Steenuil en het mitigatieplan;
- Onderhoud en beheer consequent te worden uitgevoerd.

Het is wenselijk om tenminste eenmalig (na bijvoorbeeld 2 jaar) de effectiviteit van de maatregelen te monitoren, door het functioneren van de mitigerende maatregelen na te gaan en het voorkomen van de Steenuil in het plangebied opnieuw te onderzoeken.

Om de bewoners betrokken te houden bij het wel en wee van de Steenuil in hun leefgebied, is een goede communicatie gewenst. Bij voorkeur dienen zij ook betrokken te worden bij beheer en onderhoud. Misschien kan de Steenuil als 'buurtlogo' worden gehanteerd of kan een openbare voorziening naar de soort genoemd worden.